

H. 933-934 (M. 1527-1528) Malî yılına ait bir bütçe örneği

Prof. Ömer Lûtfi Barkan

Osmanlı imparatorluğu bütçelerini devlet arşivlerinde muhafaza edilen aslî şekilleriyle bir vesika halinde ve tam olarak tanıtmağa ve onları aynı kıymette diğer resmî vesikalar ve maliye idaresinin evrak ve defterlerinin ihtiva ettiği malûmat ile karşılaştırıp kıymetlendirmeye matuf denemelere şimdiye kadar hiç teşebbüs edilmiştir, denilebilir.

Filhakika, *Ayn-ı Ali* efendinin meşhur risalesinde [1] verdiği H. 1018 (M. 1609) yılına ait masraf cetveli ile, *Mehmed Halifenin Tarih-i Galmanî* adlı eserinde nakledilen ve Tarhoncu bütçesi namıyla tanılan H. 1063 (M. 1653) yılı varidat ve masarif cedveli [2] ve *M. Belin*'in, «Türkiye iktisadî tarihi hakkında tetkikler» isimli eserinde naklettiği şekliyle H. 1071 (M. 1660-1661) yılına ait *Eyyubî efendi bütçesi* [3] gibi şimdiye kadar bilinen bir kaç bütçe örneği, bu nevi kaynakların nadir oluşu yüzünden büyük bir kıymet taşımalarına ve onları derlemiş olanların işgal etmiş oldukları memuriyet mevkileri dolayısıyla itimada da şayan bulunmalarına rağmen, yukarıda kaydettiğimiz bazı şartları tamamıyla haiz olarak derlenmiş ve sistemli bir tetkike tabi tutularak işlenmiş vesikalar sayılamazlar. Başta Venedik elçileri olmak üzere, yabancıların Os-

[1] Risale-i Vazife-Horân ve Meratib-i Bendegân-ı Âl-i Osman, İstanbul 1280. Belin, M. Ziya tercümesi. sf. 71, 82.

[2] Ahmed Refik neşri, Türk Tarih Encümeni Mecmuası ilâvesi, 1340, sf. 30-34.

[3] M. Belin, Essais sur l'Histoire Economique de la Turquie, d'après les Ecrivains Originaux, Journal Asiatique, Série VI, Tome III. - V., 1864 - 1865. M. Ziya (Karamürsel) tercemesi, İstanbul 1931, sf. 83-90. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi yazmaları No.: 734; Hüseyin Hezarfen, Telhis-ül-Beyân fi Kavanîn-i Âl-i Osman, Venedik nüshası, San Marco No.: 91, Vrk, 24-32.

manlı padişahlarının harpleri finanse etmek hususunda haiz oldukları imkânları kestirebilmek için, türlü kaynaklardan öğrenip rapor veya eserlerinde kaydettikleri varidat rakamlarıyla bazı tarihçilerin bu kayıtlardan faydalanarak naklettikleri cetveller ise; sıhhat, vuzuh ve tafsilât bakımından büyük kusurları aşikâr olan ve ilmî izahlar için kontrolsüz bir şekilde kullanılmaları son derece tehlikeli bulunan kaynaklardır. Bunlar arasında en meşhurları olan *Chalcondile*'in Fatih devrine ait olarak verdiği varidat rakamları, [4] *Joseph Von Hammer*'in de kaydettiği gibi [5] anlaşılması güç, bir kaç kalemlik kısa ve umumî bir hülâsasıdır. *Hammer* [6] *Charles Morawitz* [7] ve *A. Belin* [8] nin Venedik Balyosu Bernard Novagero'nun raporlarına atfen neşretmiş oldukları M. 1553 (yahut 1552) yılı varidat cetveli de ilmî vuzuhtan ve sıhhat teminatından uzak, yekdiğerleriyle mukayeseleri imkânsız 8 - 10 kalem yekûn halinde yuvarlak rakamlardan ibaret kısa bir cetveldir. Bu çok muhtasar ve vuzuhsuz cetvelde gerek umumî varidat yekûnuna ait tahmin rakamlarının ve gerek ayrı, ayrı ve yekûn itibariyle teferrüat rakamlarının *Hammer* ve *Morawitz*'de aynı olmaması ve bizzat *Hammer*'in de izah edemediği bazı noksanların göze çarpmakta bulunması, bu gibi kaynakların ilmî değerini büsbütün şüpheye düşürmektedir.

Osmanlı bütçeleri hakkında şimdiye kadar malûm olan bu son derece kifayetsiz ve ilmî vuzuh ve sıhatten mahrum kaynaklar karşısında, bizim *devlet arşivlerinde muhafaza edildikleri aslî şekilleriyle, resmî bir vesika halinde ve tam olarak*, neşretmeğe çalışacağımız tarzda bazı bütçe örneklerinin ve bu bütçe örneklerinin izahı ve tamamlanması hususunda lüzumlu bilgileri temin edecek olan diğer arşiv vesikalarının yayınlanması ve belli başlı kaynakların ortaya konması işinin bu sahadaki araştırmalara (zengin ve sağlam malzeme tedarik ederek veya bu tedarik'in yollarını açıp hazırlayarak) yeni bir hız ve veçhe vereceğini ümit ediyoruz.

[4] L'histoire de la Décadence de l'Empire Grec et Etablissement de celui des Turcs, Par Chalcondile Athénien. De la traduction de B. de Vigenere Bourbonnais, Paris MDCXX p. 188.

[5] Devlet-i Osmaniye Tarihi (G.O.R.), 1827 - 1835, Ata tercümesi, İstanbul, Cilt III., sf. 309, 358.

[6] Zikredilen eser, Cilt VI., sf. 92.

[7] Les finances de la Turquie, Paris 1902, p. 8.

I. TETKİK MEVZUU BÜTÇE ÖRNEĞİNİN AİT OLDUĞU MALÎ YILIN TAYİNİ

Bu yazıya bağlı olarak aynen neşredeceğimiz bütçe örneği, İstanbul'da Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde D. 3442 numarada kayıtlı bulunan ve 33×7,5 eb'adında 20 varakalı ve meşin ciltli bir defter şeklinde muhafaza edilen bir vesikadır.

Bu bütçe örneğinin üzerinde sarih olarak hangi malî yıla ait olduğu veya padişaha hangi tarihte arz edilmiş bulunduğu yazılı değildir. Fakat defterin 13. varakında «mevâcib-i mülazimân-i dergâh-ı 'alî» ismi altında kayıtlı bulunan ve tarafımızdan «2 numaralı ek cetvel» başlığı ile bütçe örneğine ilâve olarak neşredilen maaşlılar listesinin başında 933 senesinin Şevval ve Zilka'deteyn aylarında vacip olan şekliyle mânasına gelen bir kayıt mevcuttur. Aynı defterin içinde aynı el yazısıyla ilâve edilmiş bulunan ve «bütçe» nin münderecatiyle de uygun telâkki edilebilecek olan bu maaşlılar listesinin tarihi, bize bütçenin tanzim tarihini tahmin etmemize yarınacak bir kayıt hizmetini görebileceğini zannediyoruz. Bütçe yılları umumiyetle 21 Mart'a tekabül eden *Nevrûz* günü başladığına göre, 933 hicret yılının Şevval, Zilka'de ve Zilhicce aylarını ihtiva eden malî sene, 933 yılı 7 Cemaziyelahirından 934 yılı 19 Cemaziyelahir'ına kadar devam eden ve 1527 - 1528 yılları martlarının 21. günleri arasına rastlayan bir malî sene olmalıdır.

Tarihî kaynakların kaydettiğine göre [8] H. 933 - 934 malî yılı ve bu malî yıla tesadüf eden yaz ayları Osmanlı imparatorluğu için bir sulh senesidir. Bir sene evvel Mohac zaferini (21 Zilkade 932 - 29 Ağustos 1526) kazanmış ve Budin'e girmiş olan Sultan Süleyman 933 hicri yılı başlarında (17 sefer - 23 kasım) ordu ile birlikte İstanbul'a dönmüş bulunuyordu. Bu avdetten sonra 1527 ve 1528 yıllarının yaz aylarında sefer yapılmadı. Yalnız veziri-âzam İbrahim Paşa Anadolu'da Osmanlı idaresine karşı başlamış olan ve devletin başına uzun bir gaile açacak bulunan isyan hareketlerini bastırmak maksadiyle 1927 yılının nisanında üç bin yeniçeri ve iki bin sipahi ile İstanbul'dan çıkmış ve aynı yılın Ağustosunda payitahta avdet etmişti. Bu vaziyete göre 1527 sulh yılının malî sene bilânço hesaplarını nakletmiş olan tetkik mevzuu bütçenin, aynı padişah devrinde

[8] Hammer, cilt V., sf. 68-83.

Belgrat (1521), Rodos (1522) ve Mohaç (1526) seferlerine çıkılmadan evvel bütün memleketten salgün usulüyle bir vergi toplamak mecburiyeti hissedilen diğer malî yılların [9] fevkalâde bütçelerinin haiz olması lâzım gelen hususiyetleri ihtiva etmediği gibi 1529 yılı yazında çıkılacak birinci Viyana seferi için yapılmakta olan hazırlıklar da bütçenin ait olduğu malî yıla in'ikâs etmemiş bulduğundan, bahis mevzuu bütçe fevkalâde zamanlara mahsus 'avâriiz vergilerinin gelirlerini ve harbin icab ettirdiği fevkalâde masrafları ihtiva etmemektedir.

II. TETKİK ETTİĞİMİZ BÜTÇE ÖRNEĞİNİN MÜHİM BİR HUSUSİYETİ

Tetkik mevzuu bütçe örneğinin H. 934 tarihlerine doğru tanzim edilmiş olması lâzımgeldiğini isbata yarayacak olan delillerden diğer birisi de, bütçe cetvelinin has ve timarlara ait hasılat yekûnu olarak verdiği rakamların, aynı tarihlerde tanzim edilmiş olan *tahrir defterlerinden* bizim çıkardığımız rakamlarla mukayesesi neticesinde elde edilmektedir. Bu suretle, dolambaçlı bir yoldan elde edilmiş olan bu delilin kıymetini takdir edebilmek için elimizdeki *bütçe örneğinin mühim bir hususiyetinden* bahs etmemiz lâzım gelmektedir :

Bahis mevzuu bütçe cetvelinin kanaatimize emsalsiz kıymetini yapan hususiyetlerinden birisi, onun diğer bazı bütçe örnekleri gibi *yalnız padişah hasılatlarının gelirleriyle merkezî devlet idaresinin muayyen masraflarını göstermekle iktifa etmiyerek, vüzera, ümera, defterdarlar... ilh. elinde bulunan «diğer haslar» la sipahi ve kal'a mustahfızı timarlarının mahsulünü (Belki de müsellemler, piyade... gibi askerî sınıflardan bazılarının hizmetleri mukabil kendilerine terkedilmiş bulunan hasılat hisselerinin yekûnlarını da dahil ederek) her vilâyet için ayrı ayrı göstermiş ve dirlik sahiplerinin adedini de vermiş olmasıdır.*

Gerçekten, tetkik mevzuu bütçe cetvelinin birinci şeklinin «mahsulât» kısmında padişaha bu hususta bir fikir vermek için tanzim edilmiş gözükten muhtasar bir tablo mevcuttur ki, bu tablonun birinci sütünü her vilâyette veya vilâyet gurubunda (vakıf ve emlâk geliri hariç) akçe olarak senelik mahsul yekûnlarını ikinci sütünü,

[9] Hammer, Cilt VI., sf. 161.

bu yekûnların içinde tahsil ve sarfı hususları merkezî devlet idaresinin elinde bulunan ve *padîşah hasları* nâmı altında anılan gelirleri; üçüncü sütunu ise, bahis mevzuu «diğer haslar» la her çeşit timarların gelirlerini vermektedir. Aynı bütçe cetvelinin «ihracat» kısmında da, 3 ve 5 numaralarla gösterdiğimiz bölümlerde, aynı gelirler bu defa biraz daha tafsil edilerek *masraf* olarak işlenmiştir. Bütçenin «birinci şekli» nde böyle bir kaç madde halinde kayıtlı bulunan gelir ve giderlerin *şeklî bir mülahaza* ile kaydedilmiş olduğu âşikârdır ve nitekim hakiki devlet bütçesinin fi'li vaziyetini gösteren «ikinci şekil» de bu gelir ve masraflar hesaba katılmamışlardır. *Gerçekten, bahis mevzuu has ve timarların geliri, fi'li olarak dirlik sahiplerinin elinde bulunup alâkahlar tarafından kendi nâm ve hesaplarına toplanmaktadır* [10].

Cibayet ve sarfı hususları merkezî devlet idaresine ait bulunmadığı için, umumiyetle bütçe cetvellerine alınmayan bu gibi *dirlik* hasulatının muhtelif eyaletlerdeki miktarı ile dirlik sahiplerinin adetleri bütçeye aksettirilmiş olan şekilleriyle aşağıda (I) numaralı cetvelde gösterilmiştir [11].

CETVEL NO. I

Vilayetin İsmi	Diğer haslar ve Timarlar		Mustahfız Timarları	
	Senelik gelir	Dirlik sahibi adedi	Senelik gelir	Nefer
Rumeli	82.452.427	10.688	10.086.683	6.620
Anadolu	35.735.733	7.536	3.808.853	2.614
Karaman, Rum ve Zülkadriye	33.976.678	6.518		
Mısır	—	—	—	—
Şam ve Halep	19.169.296	2.275	669.054	419
Diyaribekir	14.291.670	1.071	—	—
<i>Yekûn</i>	<i>185.625.804</i>	<i>28.088</i>	<i>14.564.590</i>	<i>9.653</i>
Mustahfız Timarları <i>Yekûnu</i>	<i>14.564.590</i>	<i>9.653</i>		
UMUMİ YEKÛN	200.190.394	37.741		

[10] Yukarıda «Osmanlı imparatorluğu bütçelerine dair notlar» isimli yazımızın «Tetkik mevzuu bütçelerin mahiyet ve hususiyetleri» faslıının «B» bendine bakınız.

[11] Krg. Bütçenin birinci şekli, ihracat kısmı, A ve B : 3, 4, 5; C : 4, 6; D : 5.

Bu suretle diğer bütçelerde mevcut bulunmadığı halde, tetkik mevzuu bütçe cetveline ithal edilmiş olan «diğer haslar» ve timarlar ile mustahfız timarlarının gelir yekûnları ise bütçedeki umumî hasılat rakamları içinde çok mühim bir yekûn teşkil etmektedir. Gerçekten, bütçemizin birinci sahifesine dercedilmiş olup, biraz evvel tahlil ettiğimiz üç sütunlu umumî varidat cetvelinin mütalâasından anlaşılacağı veçhile; bütçedeki şekliyle (Yani evkaf ve emlak geliri ve muhtemel olarak, müselleme ve piyadelere terkedilmiş olanları gibi, diğer bir takım hasılat yekûnları hariç tutularak) her vilâyetin tahsil ve sarfı salâhiyeti doğrudan doğruya devlete ait olan *padîşah hasları* ile diğer hasların ve umumiyetle timarların gelirinin mecmuundan ibaret olan *hasılat yekûnları* içinde bu gibi dirlik sahiplerinin gelirinin hissesi, A) Rumeli'de %49,38; B) Anadolu, Karaman, Rum ve Zülkadriye vilâyetlerinden müteşekkil gurupta %68,37; C) Mısır, Şam ve Halep vilâyetlerinden terekkiup eden grup içinde %12,31; D) Diyarıbekir vilâyetlerinde ise %66,59'dır. Hülâsa olarak diyebiliriz ki, bütçede vakıf ve mülklerin geliri hariç, 477.431.168 akçe olarak hesap edilmiş olan bütün ülkenin geliri içinde 200.187.394 akçesi (yani % 41,93) ü dirlik sahiplerinin elinde ve emperyal domen'in haricindedir [12].

Bu nisbette büyük bir gelir, bütçe cetvelinin verdiği rakamlara göre tanzim edilmiş olan (I) numaralı cetvelden anlaşılacağına nazaran, 9653 kal'a mustahfızı ve 28.088 i za'im ve sipahi olmak üzere cem'an 37.741 dirlik sahibinin elinde olup bu şahıslar kendi nâm ve hesaplarına cibayet ve sarf edilmekte olan bu gelirden kendi masraflarıyla za'im ve sipahilerin beraberlerinde harbe götürmek mecburiyetinde oldukları tahminen 60.000 kadar «cebelü» nin silâh-

[12] Aslına bakılırsa, cibayet ve sarfı hususları devletin elinden çıkmış bulunan hasılat kaynakları arasına, aşağıda «3» numaralı cetvelde görüleceği üzere bir kısım Anadolu vilâyetlerinde umumî hasılat yekûnunun vasatı %14,1 ni temsil eden, evkaf ve emlak gelirlerini de ilâve etmek ve *vilâyetlerin umumî hasılat yekûnlarını da bu nisbette yüksek bir evkaf ve emlak geliri ilâve ederek hesaplamak* lâzımdır. Ancak bu suretle hesaplanacak umumî hasılat yekûnları içinde diğer haslarla timarların gelirlerine evkaf ve emlak gelirlerinin de ilâvesi suretiyle bulunacak rakamların yüzde nisbeti alınacak olursa bu nisbet, *merkezi devlet idaresinin ülkenin umumî hasılat yekûnunu içinde yüzde kaçını doğrudan doğruya tahsil ve idare ettiği* anlaşılabilir. Fakat ayrı kaynaklardan hesaplanmış oldukları için, «1» numaralı cetvel ile «4» numaralı cetveli tevhid etmek burada münasip görülmemiştir. (Tevidedilmiş şekil için Bk. Cedvel No. 7).

lanma ve geçinme masraflarını, yani devletin harp masraflarının mühim bir kısmını temin etmektedirler. Bazı vergilerden muafiyet mukabili kendilerinden askerî hizmetler istenen müselleme, piyade, yürük, canbaz.. ilh. gibi zümrelerin «nöbetlü» leri bu hesaba dahil değildir.

Bunların dışında, bütçe doğrudan doğruya devlet hazinesinden maaş alan askerî zümre arasında, *ulufeli ka'la mustahfızları* olarak 27.617; Kapu-kulu ocakları mensupları (mülâzimân-ı dergâh-ı 'âlî) 27.049 ve Mısır'daki suvari çerkesler ve tüfekçiler nâmı altında 3.761 nefer kayıtlıdır.

III. BÜTÇE CEDVELİNE AİT RAKAMLARIN KONTROLU

Diğer taraftan, «Osmanlı imparatorluğunda büyük nüfus ve vergi sayımlarının istatistik verileri» nâmı altında hazırladığımız bir etütte, her vilâyetin ayrı ayrı sancak ve kazalarına kadar inerek, teferrüatlı bir şekilde neşretmeği düşündüğümüz rakamlara göre; Kanunî Sultan Süleyman'ın tahta çıkmasını (M. 1520 - H. 926) takib eden 10 - 15 sene içinde tamamlanmış ve *Sultan Süleyman tahrirleri namıyla şöhret yapmış olan sayımların neticeleriyle burada tetkik mevzuu olan bütçe cedveli münderecatının birbirini kontrol edip tamamlayabilecek vaziyette bulunması*, elde mevcut bütçe cetvelinin memleketin umumî gelirini tamamiyle aksettirmek hususunda ne dereceye kadar itimada şayan olduğunu tayin bakımından, büyük bir ehemmiyet arz etmektedir. Bu mukayeseler bize aynı zamanda ne için elde mevcut bütçe cetvelinin bahis mevzuu tahrirlerin neticeleri tamamen alınmadan (yani 940 tarihinden evvel) tertip edilmiş olduğunu da gösterecektir.

Bu hususta bir fikir vermiş olmak için, *memleketin umumî gelir kaynaklarının muhtelif eyaletlerdeki dağılışı şekil ve nisbetlerine ait rakamları bütçede ve bizim tetkik ettiğimiz tahrir defterlerindeki şekil ve muhtevalarıyla yekdiğeri ile karşılaştırmak* faydeli olacaktır. Yalnız bu mukayeselere başlamadan evvel şurasını da kaydetmek lâzımgelir ki, bizim tahrir defterlerinden çıkardığımız rakamların çoğu, bazı sancaklarda, bütçenin tertip edildiği H. 934 yılından sonra yapılmış olan ve kısmen eski mütaları tadil etmiş bulunan tahrirlerin neticelerini hesaba katarak elde edilmiş oldu-

ğundan, 934 yılında bütçe tanzim edilirken malûm olan vaziyet bilânçosu ile 934 - 940 yılları arasında bazı sancaklarda yeniden yapılmış olan tahrirlerle meydana çıkan yeni duruma ait rakamlar yekdiğerine her zaman tamamiyle uymamaktadır. Bu vaziyet karşısında mukayeseleri, meydana çıkan farkların nisbet ve makuliyet dereceleri üzerinde durarak, ihtiyatla yapmak icab etmektedir.

Bu ihtirazî kayıt ve mütalâalardan sonra, bahis mevzuu mukayese ve kontrollarin muhtelif eyaletlerde veya eyalet guruplarında mümkün görülen şekillerini kısaca gözden geçirelim :

(A) *Rumeli eyaleti* [13].

Bu eyalet üzerindeki araştırmalarımız, bütçe cetvelinde kaydedilmiş olan padişah haslarıyle, diğerk haslar ve timarlar gelirini, bizim tetkiklerimizin neticeleri ile mukayese edebilecek kadar henüz ilerlememiştir. Bununla beraber bu eyaletin bir kısım gelirinin bütçe cetvelinde 10.688 has ve timar sahibi tarafından paylaşıldığı kaydedilmiş olmasına karşılık, bizim tetkik ettiğimiz defterler zamanına ait olması muhtemel bulunan ve aşağıda bütçe cetvelinin sonuna (3) numaralı *ek cetvel* halinde neşrettiğimiz *Rumeli vilâyetinin muhtelif sancaklarında timarların adedini ve gelirlerini gösteren cetvel*'de bu mikdarın 903 fazlasiyle 11.591 olarak kaydedilmiş bulunması, aşağıda diğerk vilâyetlerde daima göreceğimiz tarzda, bizim bulduğumuz rakamların bütçe cetvelinin kaydettiklerine nazaran dâima daha yüksek olması lâzımgeldiğı düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Bütçe cetvelindeki yekûnlar içinde, bizim tetkik ettiğimiz *tahrir defterleri*'nde mevcut bulunmayan, İstanbul gümrük ve mukataalarına ait hesapların da dahil bulunduğu ayrıca tahmin edilebilir.

(B/1) *Anadolu eyaleti*.

Bizim tetkik ettiğimiz deftere göre H. 940 (M. 1533 - 1534) tarihlerine doğru, Anadolu eyaleti [14] nin akçe olarak senelik umumî

[13] Bütçe cetveline ilâve olarak neşrettiğimiz «1» numaralı ilâve'nin mütalâasından anlaşılacağı veçhile 940 tarihlerine doğru Rumeli eyaleti Tuna ve bir kısım Sava ırmağı boylarına kadar bütün Balkan memleketlerine şâmil olan 27 livalık büyük bir eyalettir.

[14] Bu sırada bu eyaleti teşkil eden 17 livanın isimleri şunlardır : Hüdavendigâr, Kütahya, Karasi, Biğa, Bolu, Kocaeli, Sultanönü, Aydın, Karahisar-ı Sahip, Menteşe, Saruhan, Ankara, Kastamonu, Kengri, Teke, Hamit ve Alâiye.

hasılat yekûnu ile bu hasılatın hak sahibi muhtelif zümreler arasında paylaşılma tarzı aşağıda gösterilen tarzda idi :

CETVEL No. 2

	<i>Senelik gelir</i>	
1) Padişah hasları	26.195.423	26.195.423
2) Diğer haslarla sipahi timarları . .	34.620.736	
3) Bâzdâr timarları	401.788	
4) Mustahfız timarları	2.138.059	
5) Müsellemlere terkedilen gelir . .	1.243.316	39.847.863
6) Piyadelere » »	1.413.964	
7) Canbazlara » »	30.000	
8) Selâtin evkafı	5.399.995	
9) Amme evkafı ve emlâk	8.341.679	13.741.674
<i>Y E K Ū N</i>	<u>79.784.960</u>	<u>79.784.960</u>

Elimizdeki bütçe örneği ise Anadolu vilâyetini umumiyetle Karaman, Zülkadiriye ve Rum vilâyetleri ile bir arada zikrettiğinden; bu vilâyete ait rakamların bahis mevzuu vilâyetler blokunun umumî heyetine şamil rakamlar arasından ayrılarak bizim yukarıda «2» numaralı cetvelde verdiğimiz rakamlarla ayrı ayrı karşılaştırılması imkânsızdır. Bu sebeple, bütçe rakamları ile bizim bulduğumuz rakamlar arasında yapmağı düşündüğümüz mukayeseyi Anadolu vilâyetinde yalnız sipahi timarlarının hasılat yekûnlarına inhisar ettirmek zarureti vardır. Filhakika, bütçe cetvelini tertip edenler, yalnız bir yerde Anadolu vilâyetine ait hasılat rakamlarından birini ayrı olarak göstermek lüzumunu hissetmişlerdir ki o da, bütçenin birinci şeklinde, masraflar faslıının (A ve B kısmının 3 b bendinde) bu vilâyette diğer haslar ve timarlar gelirin e ait akçe olarak kaydedilen 35.735.733 rakamıdır. Bütçenin verdiği bu rakam, yukarıdaki cetvelimizde «2» numaralı kısımda 34.620.736 olarak verdiğimiz hasılat yekûnuna nazaran 1.413.964 akçelik bir fazlalık göstermektedir. Fakat, hakikatı bulmak için (çok muhtemel olarak bütçeyi tertip edenlerin de yapmış olması lâzımgeldiği gibi) cetvelimizin 3, 5, 6 ve 7 numaralı kısımlarında kayıtlı bulunan hasılat miktarları yekûnunu veya bu miktarlardan bir kaçını «2» numaralı kısımda bahis mevzuu sipahi timarları hasılat ile bir arada

kayıt ve mütalâa etmek münasip olabileceğine göre; aradaki farkı bizim tahrir defterlerinden çıkardığımız rakamlar lehine değiştirmek mümkündür.

Filhakika, müsellemler ve piyade sınıfları gibi askerî hizmet erbabına devletin terketmiş bulunduğu bir takım *mirî menafî*'in yekûnunu ifade eden bu rakamlardan birini veya hepsinin yekûnunu bir nevi timar geliri addederek diğer timar hasıllarına ilâve edecek olursak, cetvelimizin «2» numaralı kısmına (3, 5, 6, 7 numaralı kısımların yekûnunu teşkil eden 3.089.068 akçenin ilâvesile) 37.709.804 etmesi lâzımgelen bir rakam yazmış olmamız lâzımdır ki, bu takdirde timarlar hasılatı olarak bütçenin vermiş olduğu rakamdan 1.974.131 akçe fazla bulunmuş sayılabiliriz.

Kanaatimizce bu suretle meydana çıkan fazlalığı tabîî ve zarurî bir fazlalık olarak kabul etmek icabeder. Gerçekten, biraz aşağıda diğer bazı vilâyetlere ait misaller üzerinde daha iyi görüleceği gibi, bütçenin verdiği yekûnlarla bizim çıkardığımız rakamlar yekdiğerleriyle mukayese edildiği zaman, *bizim bulduğumuz rakamların daha büyük olması tabîî ve zarurîdir*. Çünkü, burada tetkik ettiğimiz bütçe örneği eğer hakikaten bizim kabul ettiğimiz şekilde H. 933-934 malî yılına ait bulunuyorsa, kaydettiği varidat rakamlarının çıkarıldığı defterlerin H. 933 tarihinden evvel yapılmış olan tahrirlere ait bulunması icab eder. Halbuki bu tarihte, sultan Süleymanın tahta geçmesinden sonra başlamış olan umumî tahrir işi henüz hitama ermiş bulunmuyordu. Bu sebeple, bütçeyi tertip edenler için bazı sancaklarda Yavuz Sultan Selim zamanında yazılmış defterleri esas itihaz etmek lâzımgelmıştır.

Ayrı ayrı eyaletlerin umumî hasılat yekûnlarını çıkarmak için bizim müracaat ettiğimiz tahrir defterlerinin ise, *sarih olarak tarihlerini her zaman kat'iyetle tayin etmek mümkün olmamakla beraber*, içlerinde H. 933 tarihinden evvelki zamanlara ait olanlar bulunduğu gibi H. 935 yahut H. 937 tarihli olanlar da çoktur. Bir eyaletin bütün sancaklarını ve bilhassa Osmanlı İmparatorluğunun bütün ülkelerini aynı zamanda veya bir kaç sene içinde tahrire tabi tutmak imkânı olmadığından, ayrı ayrı sancakların tahrirleri umumiyetle uzunca bir zaman içinde birbirini takip etmiş ve bazı sancaklarda yavaş yavaş yeni tahrirler yapıldıkça eski defterlerin tedricen ortadan kaldırılması icab etmiştir. *Bu suretle eski ve yeni tahrirler arasında, memleketin umumî vaziyetinde bu devirdeki Konjonktür'ün müsait inkişafı dolayısıyla, hasılât miktarlarını gös-*

teren rakamların durmadan artmış olması ve bu artışın kademeli tahrirlerde tesbit ve müşahede edilen âmi atlamalarla umumî yekûnlarda sık sık artışlar kaydedilmesine sebep olması mümkündür. İki tahrir arasında geçen uzunca bir zaman fasılası içinde bazı hudut vilâyetlerinde ehemmiyetli bir genişleme kaydedilmiş olması da, yeni tahrirlere in'ikâs edeceğinden, vilâyetlerin hasılatı yekûnlarında vakit vakit bu şekilde sıçramalı bir artışın sebebi olması da mümkündür.

(B/2) Anadolu, Karaman, Zülkadriye ve Rum vilâyetleri kompleksi :

Bu hali daha iyi anlayabilmek için bütçede Anadolu vilâyetinin daima beraber zikredildiği diğer üç vilâyetle (yani Karaman, Zülkadriye ve Rum vilâyetleriyle) teşkil ettiği guruba ait olan bütçe rakamlarını, bizim tahrir defterlerinden her vilâyet için ayrı ayrı bulup çıkardığımız rakamların yekûnu ile mukayese etmek faydalı olacaktır :

CETVEL No. 3

<i>Eyaletin ismi</i>	<i>Padişah hasları</i>	<i>Diğer haslar ve timarlar</i>	<i>Mustahfız timarları</i>
1) Anadolu	26.195.423	37.709.804 [15]	2.138.059
2) Karaman [16]	1.840.293	10.769.770	774.424
3) Zülkadriye [17]	1.130.734	7.822.320	1.169.071
4) Hâdis ve kadîm Rum [18]	7.944.843	21.663.228	112.076
<i>Y E K Ü N</i>	<i>37.111.293</i>	<i>77.965.122</i>	<i>4.193.630</i>
Dört vilâyet için bütçenin verdiği rakamlar.	<i>34.018.288</i>	<i>69.712.411</i>	<i>3.808.853</i>
Aradaki F A R K	<i>-3.093.005</i>	<i>-8.253.711</i>	<i>-384.777</i>

[15] «2» numaralı cetvelin 2, 3, 5, 6 ve 7 numaralarındaki hasıllar bir arada olarak.

[16] Bizim tetkik ettiğimiz devirlerde Konya, Beğşehri, Akşehir, Aksaray, Niğde, Kayseri ve İç-il livalarından teşekkül etmekteydi.

[17] Maraş ve Bozok livalarından teşekkül etmekte idi.

[18] Hâdis Rum eyaleti, Trabzon, Bayburt, Kemah, Divriki, Malatya ve Kerker; Kadîm Rum eyaleti ise, Amasya, Çorum, Tokat, Canik ve Şarkıkarahisar livalarından teşekkül etmekte idi.

Görülüyor ki, bütçe cetvelinin dört vilâyetten teşekkül eden bu «B» gurubu eyaletleri için üç çeşit hasılat kaynağı hakkında verdiği rakamlar, bazı sancakların bir kaç sene sonra yenilenmiş olan tahrirlerinin kaydettiği artışlar dolayısıyla, bizim müracaat ettiğimiz kaynaklardaki rakamlara nazaran cem'an 119.270.553 akçelik bir hasılât yekûnu üzerinden 11.731.493 akçe (yani % 9,84) noksandır.

Bu gruba dahil vilâyetlerden her birinde türlü sebeplerle ayrı olması lâzımgelen, fakat tarafımızdan nisbetini her vilâyet için ayrı ayrı tayin etmek mümkün olmıyan *bu farkın muhtemel sebeplerini* biraz yukarıda izah etmiştik. Bu hususta her ne kadar tarafımızdan yapılması muhtemel bulunan bazı hesap yanlışlıkları ile muhakeme noksanlarının hissesini de hesaba katmak lâzımgelirse de, farkların hep aynı istikamette ve daima bir artış şeklinde meydana çıkması, bizim müracaat ettiğimiz kaynakların bütçenin tertibi tarihinden sonra tahrirleri yapılmış olan bazı sancaklarda zamanla vukua gelen hasılat artışlarını da ihtiva ettiği fikir ve faraziyesini teyit etmektedir.

Bu faraziyeyi, has ve timar sahiplerinin adedi hakkında bizim bulduğumuz rakamlarla bütçenin verdiği rakamlar arasındaki farkların mukayesesi de teyit eder mahiyettedir : Şöyle ki, bütçe cetvelinde Anadolu, Karaman, Zülkadriye ve Rum vilâyetlerindeki has ve timar sahiplerinin adedi (Bütçenin birinci şekli, II, A ve B, 3 b ve c), 7536 (yalnız Anadolu) + 6518 (diğer üç vilâyet) = 14.054 kişidir. Halbuki bizim bulduğumuz rakamlara göre, 7540 + 8032 = 15.572 kişidir ki, bu vaziyete göre, aradan geçen zaman zarfında bazı sancaklarda yeni tahrirlerin meydana çıkardığı fazlalıklar dolayısıyla timar sahiplerinin adedinin 1518 (yani % 10,80) artmış olması icabeder. Timar sahiplerinin adedinde meydana çıkan bu 1518 artışın yalnız (4) ünün Anadolu vilâyetine ait bulunması ve geriye kalan 1514 ünün, üçünün bir senelik hasılat yekûnu (61.502.254 akçe) kendi başına Anadolu vilâyetinininki kadar (yani 79.784.960 akçe) tutmayan [19] Karaman, Zülkadriye ve Rum vilâyetlerine ait bulunması, bu guruba dahil bulunan vilâyetler içinde hudut boylarına düşen ve yeni fethedilen bölgelerdeki gelişmelere sahne olan sancaklarda yeni tahrirlerin yapılmış olduğu faraziyesile daha iyi uyumaktadır. Aynı suretle; bu dört vilâyetlik gurup için, bütçe cetvelinde *timarlı kal'a mustahfızları'nın* adedinin 2614 olarak gösteril-

[19] 3 numaralı cetvel.

miş olmasına karşılık, bizim çıkardığımız hesaplarda 557 fazlasiyle 3.171 bulunması ve kal'a adetlerinin de «4» fazla çıkması tarafımızdan yapılmış olması muhtemel hesap yanlışlıklarıyla izah edilemeyecek olan ve ayrı sebebi olması lâzımgelen kararlı neticelerdir. Bu mülâhazalara dayanarak denilebilir ki, bütçe cetvelinin tertibi tarihinden sonra geçen 5-6 yıl içinde tahrirleri yenilenmiş olan sancaklarda zuhur eden fazlalıklarla, (B) gurubuna dahil Anadolu vilâyetlerinde yalnız muhtelif zümrelere ait gelir kaynaklarında bir terakki kaydedilmemiş, aynı şekilde has ve timar sahiplerinin adedi de artmıştır.

(C) *Mısır, Şam ve Halep eyaletleri* [20].

Timar sisteminin tatbik edilmediği bir vilâyet olan ve maatesüf bizim tetkik ettiğimiz tahrir defterleri içinde bulunmayan Mısır eyaletini hasılat mukayesesi cetvellerinden hariç tutmak mecburiyeti vardır. Bu takdirde geriye kalan Şam ve Halep vilâyetlerine gelince; bu vilâyet gurubunda da bütçedeki hasılat yekûnlarıyla bizim çıkardığımız rakamlar arasında şu farklar mevcuttur :

	<i>Padişah hasları</i>	<i>Diğer haslar ve timarlar</i> [21]
Tahrir defterlerine göre	25.366.037	19.179.712
Bütçeye göre	24.734.072	19.169.286
Aradaki FARK	— 631.965	— 10 416

Bu rakamlara göre, bu vilâyetlerdeki senelik hasılat yekûnlarının gerek bütçe cetveli tertip edilirken ve gerekse bizim tetkiklerimiz esnasında hep aynı defterler üzerinden hesap edilmiş olması lâzımgelir. Çünkü, gelir yekûnları arasında cem'an 642.381 (yani % 1,44) gibi pek cüz'i bir fark mevcuttur ki, bu farkın tarafımızdan yapılmış bir hesaplama hatası olarak kabul edilmesi mümkündür.

[20] Bizim tetkik ettiğimiz defterlerde, Halep ve Şam vilâyetleri gurubu aşağıdaki sancaklardan teşekkül etmekte idi :

Şam, Safed, Salt ve Aclûn, Gazza ve Remle, Kudus-i şerif ve Halilurrahman, Halep, Hama ve Humus, Tarabulus, Ayıntab, Birecik ma'a Rum Kale, Adana, Özer (Üzeyir), Tarsus ve Sis.

[21] Kal'a muhafızlarının timarları dahil değil. Bütçenin birinci şekli, II, C, 5 ve 6.

Bu iki vilâyet gurubunda has ve timar sahiplerinin adedinin bütçe-
de ve tahrir defterlerinde hep aynı 2275 nefer olarak kaydedilmiş
olması da bu bakımdan dikkate şayandır.

(D) *Diyaribekir eyaleti* [22].

Bütçe cetvelinde daimâ müstakil olarak ayrıca kaydedilmiş olan
bu vilâyetin, bizim tetkik ettiğimiz kaynaklara göre, senelik hası-
latı padişah haslariyle diğer haslar ve timarlar gurubu arasında şu
şekilde taksim edilmektedir :

	<i>Padişah hasları</i>	<i>Diğer haslar ve timarlar</i>
Tahrir defterlerinde . . .	7.596.523	15.231.964
Bütçede	7.169.190	14.291.670
Aradaki FARK . . .	— 427.333	— 940.294

Bu hesaba göre, bütçe cetvelinin kaydettiği hasılât yekûnu, bi-
zim bulduğumuz rakamlara nazaran 22.828.487 üzerinden cem'an
1.367.627 (yani %5,99) noksandır. Aynı şekilde has ve timar sahip-
lerinin adedi de bütçeye nazaran 1071 olması lâzımgelirken, bizim
müracaat ettiğimiz defterlerde 187 fazlasıyla 1258 nefere yüksel-
miş bulunmaktadır. Bu artışların sebebi, yukarıda diğer Anadolu
vilâyetleri ve bilhassa hudut bölgeleri sancakları için ileri sürdüğü-
müz ihtimaller arasında aranmalıdır.

IV. TETKİK MEVZUU BÜTÇE ÖRNEĞİNİN MÜHİM BİR NOKSANI

Elimizdeki H. 933-934 malî yılı bütçesinin verdiği hasılât ra-
kamlariyle, H. 940 tarihlerine doğru tamamlanmış olduğunu tahmin
ettiğimiz, *Sultan Süleyman Tahrirlerinin* neticelerini ihtiva eden ic-
mal defterlerinden çıkardığımız rakamların mukayesesi, bizi ayrıca
şu mühim netice ile de karşılaştırmıştır :

[22] Bizim tetkik ettiğimiz defterlerde bu eyalet, Amid (Diyaribekir),
Ergani, Arapgir, Çermük, Siverek, Kiği, Çemişgezek, Harput, Ana ve Ruha
(Urfa), Deyir ve Rahbe, Musul ve Sancar livalariyle Hısn-ı Keyfa ve Siirt
kazalarından tereküp etmektedir.

Diğer örneklerinden farklı olarak bize umum memleket geliri içinde çeşitli timar hasılatının da yerini göstermiş ve bu gelirin muhtelif vilâyetlerde yayılış tarzı ve nisbetleri ile sahiplerinin ade-di hakkında kısa malûmat vermek lüzumunu hissetmiş bulunan bütçe cetveli, muhtelif eyaletlerin hasılat yekûnları içinde mühim bir mevki işgal ettiği halde, *vakıf ve mülk sahiplerinin ellerinde bulunan geliri maalesef hiç hesaba katmamıştır.*

Bu vaziyet karşısında, memleketin hasılat kaynaklarının mühim bir kısmını elinde tutan *vakıf veya mülk sahiplerine ait gelir rakamlarını bizim bulduğumuz şekilleriyle bütçe cetveline ilâve etmek suretiyle, bu cetveli bütün memleket gelirinin daha tam bir tablosu haline sokmağa çalışmak lâzım gelecektir.* Bütçenin tanzimine esas teşkil etmiş olan defterlerde mevcut bulunması lâzım gelen vakıf ve mülk gelirleri ile bizim tetkiklerimize esas hizmetini görmüş olan defterlerin verdiği rakamların arasında da, yukarıda timar gelirleri için gördüğümüz şekilde, *bir farklılığın mevcut bulunması ihtimalini kabul etmek şartıyla* bu tamamlamanın mümkün olması, burada tetkik ettiğimiz bütçe örneğinin büyük bir mazhariyetini teşkil etmektedir. Mu maksat için bir merhale teşkil etmekte olan aşağıdaki «3» numaralı cetvelde *bütçe örneğinin tertip edildiği tarihle hemen hemen aynı farzedilebilecek olan bir zamanda tesbit edildikleri şekilleri ile muhtelif vilâyetlerdeki evkaf ve emlâk gelirlerinin miktarları ile bu gelirlerin aynı tarihte ve aynı kaynaklara göre her vilâyet için kaydedilmiş olan umumî hasılat ye-*

CETVEL No. 4

<i>Vilâyetin adı</i>	<i>Senelik hasılat yekûnu</i>	<i>Evkaf ve emlâkin senelik geliri</i>	<i>Evkaf ve emlâk gelirinin umumî hasılat yekûnuna % nisbeti</i>
1) Anadolu	79.784.960	13.641.684	17,098
2) Karaman	15.616.910	2.232.423	14,295
3) Zülkadriye	9.565.126	497.097	5,197
4) Rum	36.320.218	5.714.218	15,733
5) Diyarıbekir	24.146.140	1.317.653	5,457
6) Halep ve Şam	52.168.072	7.286.851	13,968
<i>Y e k û n</i>	<i>217.601.426</i>	<i>30.689.926</i>	<i>14,103</i>
7) Rumeli	(198.206.192)	(10.886.844)	5,492
<i>Y E K Ü N</i>	<i>415.807.618</i>	<i>41.576.770</i>	<i>9,999</i>

kûnlarına olan nisbetlerini göstermektedir. Bu rakamları icab ederse, ufak bir emsâl ile bütçe cetvelinin tertibi tarihi rakamlarına ircâ ederek bütçe cetvelinin birinci sahifesindeki tablolara ilâve etmek mümkündür.

Yukarıya dercetmiş olduğumuz (4) numaralı cetvelde, *Mısır eyaletinde bilhassa mühim bir mevki işgal etmiş olması lâzımgelen evkaf ve emlâkin gelirleri ile bu gelirlerin bu eyaletin umumî hasılat yekûnu içindeki nisbeti kayıt edilmemiştir.* Çünkü, tetkiklerimize esas teşkil etmekte olan *Tahrir Defterleri* arasında Mısır'a ait olanları bulunamamıştır. Bununla beraber, bu yekûnu, renkli grafik tablomuzda yapmağa mecbur kaldığımız gibi; Mısır eyaletini Halep ve Şam vilâyetleri bünyesinde ve aynı nisbette vakıf ve mülk geliri olan bir memleket farz ve kabul ederek bütçe cetvelinde vilâyetin umumî «mahsulât» yekûnu olarak kaydedilmiş bulunan 116.538.994 akçe gelirine, Halep ve Şam vilâyetlerinde olduğu gibi, vakıflar dahil umumî yekûn içinde nisbeti %13,97 olan bir zam yaparak hakikî varidat yekûnunu bulmak ve bu yekûn içinde farazî evkaf ve emlâk geliri nisbetini tekrar hesaplamak mümkündür ki, bu hesaba göre Mısır vilâyetinin *farazî* evkaf ve emlâk gelirinin 18.921.060 ve umumî gelirinin 135.460.054 akçe olması lâzımgelir (Bk. Cetvel No. 7).

Bundan başka, bahis mevzuu cetvelde «7» numarada *Rumeli eyaletine ait olarak gösterilmiş olan rakamlar da* hususî bir şekilde hazırlanmış olup hakikate tamamiyle uygun değillerdir. Gerçekten, yukarıda kaydettiğimiz gibi, Rumeli eyaletine ait tetkiklerimiz henüz neticelenmemiştir. Bu sebeple, bu eyaletin senelik hasılat yekûnu hanesine koyduğumuz 198.206.192 rakamını, diğerlerinde olduğu gibi kendi kaynaklarımızdan çıkaracağımız yerde, bütçe cetvelinin *evkaf ve emlâk gelirlerini dahil etmeden verdiği 187.319.348 rakamına, bizim tahrir defterlerinden çıkarabildiğimiz 10.886.844 akçelik evkaf ve emlâk gelirini ilâve ederek bulduk.* Rumeliye ait evkaf ve emlâk geliri hesaplarımızda *bazı eksikliklerin* bulunduğunu da kaydetmemiz lâzımdır. Çünkü, bu hesaplarda bazı sancakların ehemmiyetsiz bazı vakıf ve mülk gelirleri dahil değildir. Bundan başka, Rumeli'de harp sahalarına yakın birer kal'a vaziyetinde olan bir çok şehirlerdeki cami ve mescitlerin hatip, imam ve müezzin... ilh. gibi vazifelileri, Osmanlı imparatorluğunun bir kısım toprak gelirinin tahsisi suretiyle tesis edilmiş olan diğer tipik vakıflarındakinden tamamiyle farklı bir şekilde, geçim-

lerini doğrudan doğruya padişah hazinesinden ve ekseriya buldukları bölgenin haraç mahsulleri üzerine yapılan *havaleler*'le ödenen *'ulûfe*'lerden temin ettiklerinden [23], bu gibi masraflar tahrir defterlerinde vazih bir şekilde tefrik edilmemiş bulunmaktadır. Bununla beraber, gerek bu gibi hususî bir kategori teşkil eden vakıflara ait tahsisler ve gerekse bazı sancakların ihmal edilmiş olan ehemmiyetsiz vakıf gelirleri, nisbet üzerinde ehemmiyetli bir tesir yapacak durumda değillerdir.

Esasen Tuna ve Sava ırmaklarına kadar bütün Balkan memleketlerini ihtiva eden muazzam Rumeli eyaletindeki vakıf tesisler ve emlak gelirlerinin eyaletin umumî hasılat yekûnu içindeki nisbetini tayin için yapılacak hesapların hakikatın yakın bir ifadesini teşkil edebilmesi için *bu bölgedeki vakıfların yayılışındaki bir hususiyet* üzerinde de durulması lâzımgelir.

Gerçekten, Osmanlı imparatorluğunun diğer aksamında olduğundan farklı olarak, *sultan ve vezirlerin imaret sistemi şeklinde şumullü bir manzume teşkil eden tipik vakıf tesisleri*, Balkanlarda ülkenin islâmlaştırılması ile mütenasip bir şekilde ancak bazı mahdut bölgelerde tekâsüf etmiş bulunmakta idi. Bu sebeple, bu geniş ve zengin ülkenin mühim askerî ve ticarî yolları boyunca tesis edilen şehirler ve emniyet bölgeleri hariç, kesif hıristiyan ekseriyetlerinin hâkim bulunduğu derinliklerinde aynı nisbet ve azamette yayılamamışlardır. Rumelideki vakıf tesislerin muayyen bazı bölgelerde ne derece tekâsüf etmiş olduğunu göstermek için, aşağıdaki rakamların hatırlatılması kâfidir :

Bu tarihlerde 27 kadar sancaktan teşekkül eden bütün Rumeli eyaletine ait olmak üzere bizim bulduğumuz 10.886.844 akçelik evkaf ve emlak geliri içinde 7.298.361 akçeliği (yani % 67,038) vize livasile [24] üç koldan müteşekkil Paşa livasının yalnız iki koldan ibaret bir kazalar gurubu [25] nda bulunmaktadır. Bu suretle, bütün Rumeli nazarı itibare alındığı zaman evkaf ve emlak gelirinin eyaletin umumî hasılat yekûnu içindeki nisbeti % 5,49 olduğu

[23] Bak. Bütçe cetvelinin birinci şekli : A ve B, ihracat kısmı No. 17; ikinci şekli, No. 19.

[24] Vize, Pınarhisar, Hayrabolu, Çorlu, Ereğli, Silivri, İncügüz, Kırk-kilise, Büyük Çekmece, Küçük Çekmece, Burgaz, Babaeski, Terkoz kazalarından müteşekkil.

[25] Edirne, Dimetoka, Ferecik, İpsala, Keşan, Zağrai-eskihisar, Kızılağaç, Filibe, Tatarpazarı, Üsküp, Kalkandelen, Pırlepe, Manastır. Köprülü, Gümülcine, Yenicekarasu, Drama, Zihne, Siroz, Nevrekop, Timurhisarı, Selânik, Sidrekapısı, Avrethisar, İnoz ve Kavala kazalarından müteşekkil gurup.

halde yalnız bu iki sancağın bulunduğu bölgede bu nisbet 31.550.503 üzerine 7.298.361 (yani %23,13) dir.

Osmanlı imparatorluğunun muhtelif bölgelerinde mevcut *vakıf ve mülk gelirlerinin bu memleketlerin hasılat yekûnunu içinde işgal ettikleri mevki ve ehemmiyetin derecesini gösteren bu rakamlar*, bütçe cetvelinin bu gelirleri hesaba katmamakla ne kadar büyük bir boşluk bırakmış olduğunu da göstermektedir. Bu noksanlığın ehemmiyeti, bilhassa, bu günkü anlayışımızla doğrudan doğruya âmme hizmetleri ve devletin vazifeleri arasında bulunması lâzım-gelen mektep, medrese, tekke, darülhadis ve zaviye.. gibi türlü kültür müesseseleri; köprü, kervansaray, tüccar hanı gibi münakalâtın emniyet ve kolaylığını sağlıyan tesisler; imaret, bimarhane, darüşşifa, hamam, umumî helâlar gibi hayır ve içtimaî yardım ve hizmet masraflarının hep bu vakıf gelirlerinden ödenmekte olmasıyla bir kat daha tebarüz eder. *Bu gün devlet bütçesinden ödenmekte olan bu masraflar*, vaktiyle idarî-malî bir nevi geniş muhtariyetle idare edilen vakıflar kanaliyle de olsa, bilhassa sultanların ve vezirlerin büyük vakıflarında gördüğümüz şekilde, *yine devlete ait olması lâzım-gelen bir kısım gelirlerin böyle bir hayır veya âmme hizmeti işine tahsisi suretiyle temin edilmekte idi*. Bu sıfatla dahi devlet bütçesinde kendilerine bir yer ayrılması icabederdi.

Vakıflara ait hasılat içinden sarfedilen para ile âmme hizmetleriyle ilgili olarak bu gibi tesislerden ne kadarının faaliyet halinde bulunduğunu göstermek bakımından aşağıdaki rakamlar dikkate şayandır : Bizim tetkik ettiğimiz defterlere nazaran, bütçe cetvelinin tertip edilmiş olduğu tarihlerde yalnız Anadolu vilâyetinin umumî hasılat rakamları içinde % 17,09 nisbetinde bir parçasının yani 13.641.684 akçelik vakıf ve mülk gelirinin mühim bir kısmı ile 45 imaret, 342 cami, 1055 mescit, 110 medrese, 626 zaviye ve hanıkah, 154 muallimhane, 75 büyük han ve kârbansaray, 238 hamam... ilh. idare edilmektedir. Bu sayede mühim âmme hizmetleri zamanın şartları içinde en mükemmel bir şekilde ifa edildiği gibi, bu müesseselerde çalışan binlerce hizmet ve vazife sahibi de maiyetlerini hep vakıf gelirinden temin etmektedir. Meselâ yine yalnız bahis mevzuu Anadolu eyaleti vakıf gelirinden 121 müderris ve 3756 hatib, imam ve müezzin.. ilh. maaş almaktadır. Diğer vilâyetlerdeki evkaf varidatıyla de hep aynı tip âmme hizmeti, din ve hayır müesseseleri bu varidatın büyüklüğü nisbetinde az veya çok adette olarak işlemektedirler.

V. BÜTÇE CETVELİNİN VARİDAT VE MASARİF FASILLARI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

İleride, bir kaç bütçe örneği daha verdikten sonra, masraf fasıllarının muhtelif maddeleri hakkında ayrı ayrı ve mukayeseli bir şekilde izahat vermek niyetindeyiz. Burada, sadece tetkik mevzuumuz bütçe cetvelinin daha iyi anlaşılmasını temin edecek bazı umumî mülâhazalar ve izah edici notlarla iktifa edeceğiz.

Varidat faslı.

Bütçe cetvelimizin birinci şeklinde varidat menbaları tafsil edilmiştir. İkinci şekilde de yalnız Rumeli vilâyeti ile Anadolu, Karaman, Zülkadiriye ve Rum vilâyetlerinden müteşekkil «B» grubuna ve kısmen de Mısır vilâyetine ait bazı kaynaklar bir dereceye kadar sayılmıştır. Bu sebeple aşağıdaki «4» numaralı cetvel, ayrı ayrı Rumeli vilâyeti ile «B» gurubu Anadolu vilâyetlerine göre tanzim edilmiş olup, bu vilâyetlerdeki varidat kaynaklarının bazı nevilerini göstermektedir :

CETVEL No. 5

	Rumeli vilâyeti	Vilâyetin umumî has- lat yekûnu üzerinden % nisbeti	Yalnız padişah haslatı mahsulü üzerinden % nisbeti	Anadolu, Karaman Zülkadiriye ve Rum vilâyetleri grubu	Vilâyetlerin umumî ha- sılat yekûnu üzerinden % nisbeti.	Yalnız padişah haslatı mahsulü üzerinden % nisbeti.
Mukataalardan	45.920.383	23,16	48,44	25.603.672	19,75	75,26
Cizyeden [26]	42.291.364	21,34	44,62	3.764.941	2,90	11,06
Tezkere ve berât resimlerinden	1.797.625	0,90	1,89	100.000	0,08	0,29
Beytûlmalden	2.939.869	1,48	3,10	447.035	0,34	1,31
Mevkûfat ve mabeyinden [27]	1.116.925			811.332		
Müteferrik [28]	718.072			3.291.308		
Y E K Ü N	94.784.238			34.018.288		

[26] Rumeli'de eflâk, Yağcı ve kürecilerle bağlara ait resimler ve ispenç vergileri ile bir aradadır. Anadolu gurubunda ise, Sakız ümerasının cizyesi dahildir.

Mısır eyaletindeki hasılat kaynakları ise, bütçe cetvelinde kısaca şu şekilde gösterilmektedir :

Mukata'alardan	84.943.250
Mısır iskelelerinden ve Cidde'den	17.731.964
Senevî 9.929 erdeb buğdayla 411.331 erdeb arpanın fiatı	13.863.780
<i>Y E K Ü N</i>	<u>116.538.994</u>

Masarif (İhracat) faslı.

Münhasıran padişah hasılatının hasılâtı ile idare edilmekte olan *merkezî devlet bütçesi içinde türlü masrafların mahiyeti ve nisbeti* hakkında bir fikir verebilmek için bütçenin birinci şeklinde mevcut olan masraf neveleri aşağıya çıkarılmıştır. Aynı maddelere tekabül eden rakamları bütçenin ikinci şeklindeki cetvellerde hangi numaralarda aramak lâzımgeldiği *müteriza içindeki rakamlarla* işaret edilmiş olduğundan bütçenin her iki şeklindeki masraf rakamlarını yekdiğeri ile mukayese etmek te mümkün olacaktır.

I. Rumeli vilâyeti ile Anadolu, Karaman, Zülkadriye ve Rum vilâyetleri gurubuna ait gelirden yapılan masraflar :

- 1) Mısır vilâyeti mahsulünden başka olarak, kaydıyle padişaha teslim olunan para [27] 3.476.452
- 2) Yeniçeri, sipahi oğlanları, silâhdar, 'ulufeci, gurabâ, kapıcı, cebeci, topçu, acemi oğlanı... ilh. gibi cemaatları ihtiva eden (Mülâzimân-ı dergâh-ı âli) cemaatlarının mevâcibi [1] («2» numaralı ek cetvelde bu cemaatların tam bir listesi mevcuttur). 65.887.940
- 3) Diğer hasıllara ve timarlara tahsis edilmiş olan gelir (bütçenin ikinci şekline idhal edilmemiştir) 152.164.838

[27] Ma'zuliyet veya ölüm dolayısıyla boş kalan hâs ve timarların mahsulü, yeni birisi tayin edilinceye kadar *mevkufat eminteri* tarafından padişah namına toplanırdı.

[28] «Müteferrik» ler içinde, Bütçe cedvelinde Rumeli için (6, 7 ve 9) numara ile gösterilen gelirler; Anadolu gurubunda ise (3, 4 ve 5) numaralılar dahildir. (3) numaralı rakamın Kastamonu bakır madenine âit olması lâzımgelir.

4) Kal'a mustahfızlarının mevacibi [23]	40.134.662
5) Kal'a mustahfızlarının timarları (bütçenin ikinci şekline it- hal edilmemiştir)	13.891.535
6) Muhtelif şehirlerdeki (hassa) masraflar ve yeni yapılan bazı binalara sarfedilen [5+6+7+16 +17+18+26 a]	19.236.292
7) Dağıtılan hediye ve sadakalar [2]	3.005.544
8) Çeşitli kumaş satın almak için [3]	4.934.127
9) Saray mutfağının masrafları [8]	2.379.505
10) Hassa ahurunun masrafları [9]	5.640.000
11) Yeniçerilerin çuhaları [10]	2.955.348
12) Silâhlanma masrafı olarak kapukulu neferatına dağıtılan [4]	855.120
13) Hil'atların hazırlanması için sarfedilen [11]	70.909
14) Cebehane ve tophane masrafları [12 - 13].	339.838
15) Sekbanlara dağıtılan fodla [14]	517.421
16) Hassa çadırlar [15]	124.456
17) Bazı kal'alardaki cami ve mesçitlerin vazifelilerine ve cizye toplayanlara [19]	390.828
18) Padişah hasarına ait gelirlerin toplanmasında ve idaresinde çalışan <i>emin</i> ve <i>nazırlara</i> , şih ve zaviyedar ve mütekaitle maaş [20 - 26 b]	1.094.849
19) İzvornik, Karlı-ili ve Karadağ sancakları ile bazı adaların ümerasına ve bazı zaviyedarlarla avcı kuşları yetiştirenlere verilen yıllık [21 - 22]	650.434
20) Bazı miri binalarla kal'aların tamiri masraflarına ve Tu- na'da inşa edilen gemiler için [24 - 25]	3.057.727
21) Kastamonudaki bakır madeninin işletilmesi için [26 b]	1.326.930
	<hr/>
	322.134.755

II. Mısır, Halep ve Şam vilâyetleri gurubunda elde edilen ha-
sılatan yapılan masraflar :

1) Mısırdaki miri-miran ve nazır-ı emvâl olanların yıllıkları [Mısır : 1 + Halep 2]	5.105.000
2) Aylıkçılar ve çavuşlar (Mısır 2+3; Şam : 2; Halep 5)	783.928
3) Mısırdaki gönüllüler, Suvari ve mütekait çerkezler [4+5+6+7]	10.211.192
4) Bu vilâyetlerdeki kal'a muhafızlarının mevacibi [Mısır : 8+9+10+11+12 +13; Şam : 1, 3; Halep 1]	8,088.177
5) Bu vilâyetlerdeki müstahfız timarları [ikinci şekle alınma- mıştır]	669.054
6) Halep ve Şam vilâyetlerindeki haslar ve timarlar (İkinci şekle alınmamıştır.)	19.169.296
7) Her sene Kâ'bye gönderilen [Mısır : 14; Şam : 4]	4.286.478
8) Mısır'dan alınan şeker için [16]	500.000
9) Barut ve cephane için [Mısır : 17; Halep : 4]	1.200.000
10) Hil'at için [Mısır : 19; Şam : 5]	154.360

11) Eski tababette çok müstamel müşhil ve müsekkin bir ot olan Hiyarsenbir satın almak için [11]	300.000
12) Bazı kira masrafları [Halep : 3]	56.826
13) Cidde'de yapılan bazı masraflar [Mısır : 5]	619.476
14) Nil'in feyezânının intizamsızlığı dolayısıyla bir kısım arazinin ekilememesi veya su altında kalmasının sebep olduğu kayıp [Her sene tahsil edilemiyerek halkın zimmetinde kalan diğer bir on milyon akçe ile birlikte, <i>bakiyeler kısmında</i> ayrıca işaret edilmiştir.]	10.000.000
	<hr/>
	61.143.787

III. Diyarbekir vilâyetinden elde edilen hasıllattan yapılan masraflar :

1) Müşahere-horân mevacibi [1]	176.644
2) Gülâmların mevacibi [3]	1.816.020
3) Kal'a mustahfızlarının ulûfeleri	3.801.948
4) Hil'at ve Çadır behaları [4]	23.500
5) Diğer haslar ve timarlar [ikinci şekle alınmamıştır]	14.291.670
<i>Yekûn</i>	20.109.782

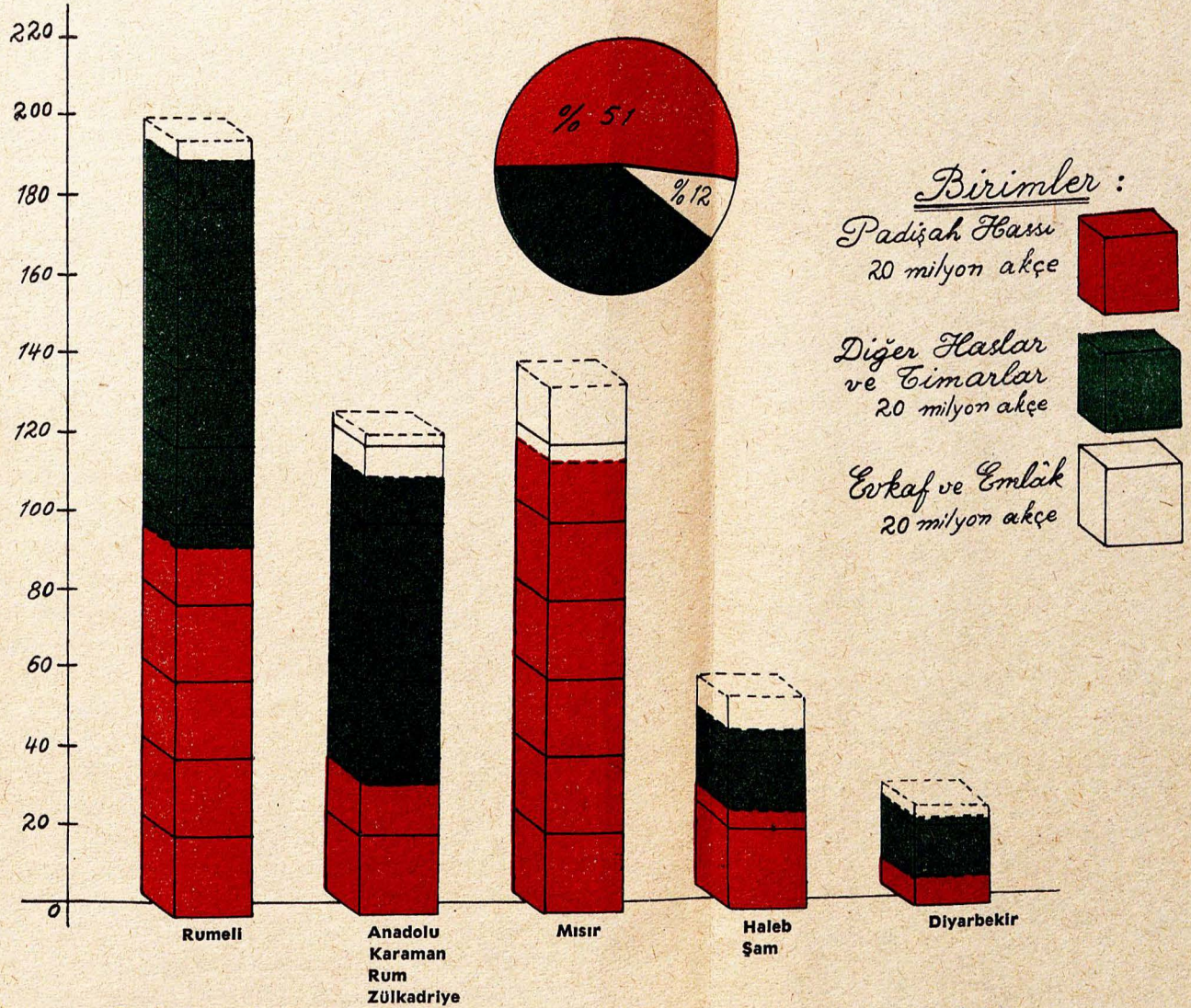
Bakiyeler :

Bütçe cetvelinin birinci şeklinde bu suretle verilmiş olan muhtelif eyaletlere ait «Mahsulât» ve «İhracat» rakamlarının karşılaştırılması neticesinde aşağıdaki *açık* veya *bakiyeler* meydana çıkmaktadır :

CETVEL No. 6

	<i>Rumeli, Anadolu, Karaman, Zülkadriye ve Rum (A ve B)</i>	<i>Mısır, Şam ve Haleb (C)</i>	<i>Diyarbekir (D)</i>
Mahsulât	294 858 899	161 111 407	21 460 862
İhracat	322 134 755	61 143 785	20 109 782
Fark	- 27 275 856	+ 99 967 622	+ 1 351 080

Yukarıdaki cetvelin farkları bir araya getirilecek olursa şöyle bir netice elde edilmiş olacaktır :

1527 - 1528 bütçesine göre İmparatorluğun Varidat Kaynaklarının İnkisamı.

99.967.622 Mısır, Şam ve Haleb vilâyetleri bakiyesi [29]
 1.135.080 Diyarbekir vilâyeti bakiyesi

101.318.702 Y e k û n

27.275.856 Rumeli, Anadolu, Karaman, Zülkadiriye ve
 Rum vilâyetlerindeki açık

74.042.846 Bütçe cetvelinin birinci şeklinin sonunda
 kaydedildiği gibi, hazineye kalan *bakiyye*.

Görülüyor ki, saray masrafları, padişahın hassa askerleri olan kapu-kulu ocaklarının ve hudud boylarındaki mühim kalelerin müstahfizlerinin maaşları gibi merkezî devlet idaresinin belli başlı masrafları, umumiyetle bir nevi «ana-vatan» vaziyetinde olan Rumeli ve Anadolu vilâyetlerinin mahsulâtı ile karşılanmak istenilmiştir. Ve bütçenin tanzimi hususunda böyle bir prensibin tâkib edilmiş olması dolayısıyla, bu vilâyetlerin senelik mahsulât ve ihracat bilânçosunda, ilk bakışta oldukça garib gözükmekte olan, 27.275.856 akçalık bir açık vardır. Buna mukabil, Mısır, Haleb ve Diyarbekir vilâyetlerinde cem'an, bütçe cetvelinin senelik varidat yekûnu olan 477.431.168 akçanın yüzde 20 sini teşkil eden 101.318.702 akçalık bir kısım «bakiyye» kaydedilmiş bulunmaktadır. Halbuki merkezî devlet idaresinin belli başlı masraf fasıllarından bazıları için bu vilâyetlerin varidat kaynaklarını karşılık göstermek suretile bütçe cedvelini daha mâkul bir şekilde tanzim etmek pek alâ mümkün idi.

Bu suretle kapu-kulu ocaklarının ulûfeleri ve saray masrafları gibi merkezî devlet idaresinin esasını teşkil eden masrafların «ana-vatan» bölgesinin normal geliriyle karşılanıp teminat altına alınmak istenilmesi ve buna mukabil, diğer vilâyetlerin gelirinden bir kısmının mahallî idare ve askerî kuvvetler için ayrıldıktan sonra, mütebakî kısmın lüzumu halinde icabeden hususlara sarf edilebilecek bir rezerv hazinesi halinde ayrıca muhafaza edilmekte bulunması, dikkati çekici olduğu kadar izahı da güç bir prensip teşkil etmektedir. Bu vilâyetlerin nisbeten yeni feth edilmiş olmak itibariyle, daha evvel teessüs etmiş bulunan bütçe teâmüllerine sonradan ilhak edilmiş olmalarını, mesafenin uzaklığı dolayısıyla para

[29] Bütçe cetvelinin ikinci şeklinin, Mısır eyaletine ait bakiyyeler kısmında görüleceği üzere, Mısır'a ait «Mahsulât»ın 10 milyonunun bütçede tahsil edilemeyen alacaklar olarak eşhasın zimmetinde kaldığı için bakiyyeler yekûnundan düşürülmesi lâzım gelmektedir.

naklinde muhtemel gecikmeleri ve bidayette mevcut nisbî istikrarsızlığı hesaba katmak mecburiyetini, veyahut sadece bu bölgelerde Osmanlıların tevarüs etmiş buldukları idarî ve malî teşkilât ve müesseselerdeki hususiyetleri bu hususta âmil olmuş sayabiliriz. Mısır eyaletinde timar sisteminin hiç tatbik edilmemiş bulunması da kayda şâyân ve izahı icabeden bir hususiyet teşkil etmektedir.

VI. BÜTÇE CETVELİNİN BİRİNCİ VE İKİNCİ ŞEKİLLERİNDE MASRAFLARININ BAZI YEKÜNLERİ ARASINDAKİ UYGUNSUZLUKLAR

Bütçe cetvelini tanzim edenlerin, senelik muhasebe cetvellerini oldukça basit ve iptidai bir teknikle tertip etmiş olmalarına rağmen, umumiyetle hesaplama yanlış yapmadıkları, rakkamları daha evvel sütunlar halinde tesis ve kontrol ettikleri anlaşılmaktadır. Bu sebeple bugün bizim bir hesap yanlış ve zuhul eseri telâkki ettiğimiz bazı mübayanetlerin kendine göre bir mantığı ve sebebi bulunabilir. Bununla beraber, bazı dalgalıklar ve hesap yanlışlıkları yapmış olmaları da mümkündür. Bu kabîl ihtirazî bazı kayıtlardan sonra, burada neşrettiğimiz bütçe cetvelinde nazarı dikkatimizi celbetmiş olan bazı mühim uygunsuzlukları kaydedebiliriz :

1) Bütçenin birinci şeklinde Rumeli, Anadolu, Karaman, Zülkadriye ve Rum vilâyetlerinden yapılan masraflar arasında «2» nci maddede kayıtlı bulunan «Mevacib-i Mülâzımân-ı Dergâh-ı Âlî» faslı 65.887.940 akça olduğu halde, bütçe cetvelinin ikinci şeklinde aynı fasla tekabül eden «1.» maddede beş bin eksigi ile 65.882.940 akça olarak kaydedilmiştir. Aynı fark «2» No. lu ek cetvelde de mevcuttur ve bütçenin birinci şeklinde alâkahıların adedi 27.049 nefer olarak kayıtlı olduğu halde, bahis mevzuu ek cedvelde bu miktar 2.903 nefer noksaniyle 24.146 olarak gösterilmiştir.

2) Bütçe cetvelinin birinci şeklinde «İhracat» kısmında Rumeli, Anadolu, Karaman, Zülkadriye ve Rum vilâyetleri gurubunda 4. maddede bu vilâyetlerdeki kalelerden 122 sinde mevcut 23.017 mustahfızın mevacibi karşılığı olarak kayıtlı bulunan 40.134.662 akçaya mukabil, bütçenin ikinci şeklinin 23. maddesinde (bu defa kale ve

mustahfız adedi zikredilmeksizin, fakat masrafın Rumeli ve Anadolu'daki dağılışı şekli esaslı tarzda değiştirilerek) 5.845.155 akça noksaniyle 34.289.507 akça kayıtlıdır ki, bu farkı da izaha muvafak olamadık. Yalnız bütçe cetvelinin birinci şeklinde bu vilâyetler (A ve B) gurubunun açığı 27.275.856 kaydedilmiş bulunduğu halde, ikinci şeklinde 5.850.155 noksaniyle 21.425.701 olarak gösterilmiş olması, bahis mevzuu 'ulûfe masraflarının tamamen bu vilâyetler hasılatı ile karşılanmadığını ve aradaki farkın yekûna bir açık farkı şeklinde aksetmiş olduğunu göstermektedir.

3) Bütçe cetvelinin birinci şeklinde «İhracat» faslında Mısır, Şam ve Haleb vilâyetleri gurubu için 4. maddede 2.742 nefer kale mustahfızı ulûfesi olarak 8.088.177 akça kaydedildiği halde; ikinci şekilde bu masraf, Mısır'da 8, 9, 10, 11, 12 ve 13; Şam'da 1 ve 3 ve Halebde ise 1 No. lı maddeler halinde yekûnu cem'an 6.356.953 olarak gösterilmiştir. Bu hesaba göre ikinci şekilde 1.731.224 akçalık bir eksiklik vardır ki, aşağıda «4» No. lı kısımda işaret edeceğimiz veçhile, bakiyeler faslında tesbit ettiğimiz 1.731.174 akça fazlalık halinde meydana çıkacaktır. Burada mustahfızların adedinin yüz fazlasiyle 2.482 olarak kaydedilmiş olması da dikkate şâyândır.

4) Bütçe cetvelinin birinci şeklindeki bakiyye hesaplarına göre, Yukarıda «6» No. lı cetvelde görülebileceği üzere, Mısır, Şam, Haleb ve Diyarbekir vilâyetlerinden cem'an 101.318.702 akçalık bir fazlalık bulunması lâzım gelmektedir. Halbuki, bütçenin ikinci şeklindeki hesaplara göre ise :

Mısır'dan	90.695.690
Şam'dan	8.151.534
Haleb'den	12.851.572
	<hr/>
Yekûn	111.698.796
Diyarbekir'den	1.351.808
	<hr/>
Cem'an	113.049.876

bakiyyelerin yekûnunun 11.731.174 fazlasiyle 11.049.876 etmesi lâzım gelmektedir. Bu büyük farkın izahı şu şekilde mümkün olmaktadır :

Bütçe cetvelinin birinci şeklinde masraflar kısmının 14. maddesinde kaydedilmiş olan 10.000.000 akçe, Mısır'da Nil'in feyzanının intizamsızlığı dolayısıyla bir kısım erazinin ekilememesinin veya su altında kalmasının sebep olduğu kayıptır ve *masraf* olarak gösterilmiştir. Bütçe cetvelinin ikinci şeklinde ise, *bakiyye*'ler arasına kaydedilmiştir.

Geriye kalan 1.731.174 akçeye gelince, onun yukarıda «3» numaralı kısımda eksikliğini kaydettiğimiz veçhile Mısır, Şam ve Haleb vilâyetleri gurubuna âit 1.731.224 akçelik 'ulûfe masrafının bakiyye hesabına intikal etmiş bir şekli olması lâzımgelir.

«7» No. 11 cetvel ve renkli grafik tablosu :

Yukarıda izah ettiğimiz gibi, Osmanlı İmparatorluğu bütçeleri umumiyetle yalnız padişah haslarına ve dolayısıyla merkezî devlet idaresiyle saraya mahsus «Gelir» ve «Gider» leri ihtiva etmektedir. Yalnız burada tetkik ettiğimiz bütçe cetveli, istisnaî olarak «Diğer haslar ve timarlar» sütünündeki gelir rakamlarını (sahiplerinin elinde nasıl sarfedildikleri ile alâkadar olmıyarak) kısaca kaydetmiş olmak meziyetini haiz bulunuyordu. IV. fasılda (sf. 264-268) görüldüğü gibi; biz bir adım daha ileri atarak, *Sultan Süleyman tahrirlerinin neticelerini tespit eden defterlerden bizzat çıkardığımız ve ne gibi ihtirazî kayıtlarla aynı senelere ait farzedebileceğimizi* yukarıda belirttiğimiz evkaf ve emlâk geliri ile (bk. 9 No. 11 cetvel) tetkik mevzuumuz 933-934 malî yılı bütçe cetvelini (imparatorluğun umumî vâridat tablosunu gösterecek şekilde) tamamlayarak «7» No. 11 cetveli tertip ettik ve bu cetveldeki rakamlara göre renkli grafik tablosunu meydana getirdik. Evkaf ve emlâk gelirlerine ait olan rakamlar, *bütçeye tarafımızdan ilâve edilmiş olduğu için, cetvelde* mutarıza içinde gösterilmiş; renkli grafik tablosunda ise, sütunların üstüne renksiz ve kesikli hatlarla konmuştur. «Evkaf ve emlâk gelirleri» ve dolayısıyla bu gelirlerin bütçenin verdiği rakamlara ilâvesi suretiyle hesaplanan «Umumî hasılat yekûnları» içinde *Rumeli ve Mısır vilâyetlerine ait olanların hesaplanma şekillerinde mevcut bâzı hususiyetler*, yukarıda «4» No. 11 cetveli tâkip eden izahat arasında (sf. 265) kaydedilmiştir. (Bu hususta «12» No. 11 notta da izahat vardır).

CETVEL No. 7

Vilâyetin ismi	Umumî hasılât Yekûnu	Padişah hasları		Diğer haslar ve timarlar		Evkaf ve emlak	
		Senelik gelir	0/0	Senelik gelir	0/0	Senelik gelir	0/0
Rumeli	198.206.192	94.784.238	48	92.535.110	46	(10.886.844)	6
Anadolu, Karaman, Zülkadiriye ve Rum	129.624.973	34.018.288	26	73.521.264	56	(22.085.422)	17
Diyaribekir	22.778.513	7.169.190	31	14.291.670	63	(1.317.653)	6
Haleb ve Şam	51.859.274	24.734.072	48	19.838.350	38	(7.286.851)	14
Mısır	[135.460.054]	116.538.994	86	—	—	[(18.921.060)]	14
Y E K Ü N	537.929.006	277.244.782	51	200.186.394	37	(60.497.830)	12

H. 933 - 934 tarihli

Bütçe Cetveli ve Ekleri

*İsimli ve isimsiz ilâve Kadro örnekleri ile beraber
(Aynen)*

(Büdcenin vüzerâ haslarıyle timarların gelirlerini de ihtiva eden
birinci şekli)

**MUHASEBE-İ İCMAL-İ MAHSULÂT VE İHRACAT
MA'A TİMARHÂ [1]**

vrk. 1 b

Muhasebe-i icmal-i mahsulât ve ihracat-ı vilayet-i Rum-ili ve Anadolu ve Karaman ve Rûm ve Zülkadriye ve Mısır ve Şam ve Haleb ve Diyarıbekir ber-veçh-i tahmin ma'a mahsulât-ı hashâ-i vüzerâ ve mîr-i mîran ve defterdarân-ı hizane-i 'âmire ve sair erbab-ı timar ve timar-ı mustahfızân-ı kılâ' der vilayetha-i mezkûre.

I

ASL-I MAL FÎ SENE-İ KÂMİLE

477 431 168 [2]

A ve B) 'An vilayet-i Rum-ili ve Anadolu ve Karaman ve Rûm ve Zülkadriye . .	294 858 899 [3]
C ve D) 'An vilayet-i Mısır ve Şam ve Haleb ve Diyarıbekir	182 572 269
	<hr/>
	(477 431 168) [4]

[1] محاسبه اجمال محصولات واخراجات مع تيارها

[2] Bütçe cetvelinin rakamları aslında «dört bin yedi yüz yetmiş dört hamil ve otuz bir bin yüz yetmiş sekiz» (yahut ... kerre yüzbin ve ...) şeklinde ve yazı ile yazılmış bulunmaktadır. Biz burada anlaşılmayı kolaylaştırmak için onları rakamla ve alt-alta yazdık. Yanında başka bir kayıt bulunmayan rakamlar, senelik gelir ve giderleri akçe olarak ifade etmektedir. Metindeki «fi sene» kayıtları cedvelimizde lüzumsuz görüldükleri yerlerde tekrar edilmemiştir.

[3] Metindeki rakam onbin eksiğiyle 294 843 899 olarak yazılmıştır. Fakat doğrusunun böyle olması icabetmektedir.

[4] Bütçe cetveli yekûnları evvela vermekte, sonra da o yekûna dahil rakamları sıralamakta olduğundan sütunların sonunda bu şekilde mutarızâ içinde gösterilmiş olan rakamlar tarafımızdan ilave edilmiştir.

'An vilayet-i	(Yekûn) fî sene	(Padîşah hasları) * fî sene	(Diğer haslar ve timarlar) ** fî sene
A) Rum-ili	187 319 348	94 784 238	92 535 110
B) Anadolu, Karaman, Rûm ve Zülkadriye	107 539 551	34 018 288	73 521 264
C) Mısır, Şam ve Haleb	161 111 407	141 273 057	19 838 350
D) Diyarıbekir	21 460 862	7 169 190	14 291 670
	477 431 168	277 244 773	200 186 394

II

MİNĦĦ İHRACĦT FĦ SENE-İ KĦMİLE
403 388 321

A ve B) 'An vilayet-i Rum-ili ve Anadolu ve Karaman ve Rûm ve Zülkadriye		322 134 755
1) Teslimât be-padişah-ı 'âlempenah hullide mülkühu gayr ez-mahsul-ı Mısır	3 476 452	<i>Neferen</i>
2) Mevacib-i cema'at-ı mülâziman-ı dergâh-ı âlî	65 887 940 (a	27 049
3) Be-cihet-i hashâ-i vüzera ve mîr-i mîrân ve ümera ve defterdarân-ı hızane-i 'âmire ve kethüda ve def- terdarân-ı timar ve zu'ama ve ti- mar-ı sipahiyân-ı vilâyethâ-i mez- kûre	152 164 838	24 625
a) 'An vilayet-i Rum ili [6]	82 452 427	10 668
b) » » Anadolu [7]	35 735 733	7 536
c) » » Karamân ve Rûm ve Zülkadriye	33 976 678	6 318
	(152 164 838)	(22 522) [5]

(*) 'An mahsul-ı cizye-i gebrân ve mukata'ât ve iskelehâ ve gayrihimâ.

(**) 'An mahsul-ı hassahâ-i vüzera ve ümerâ ve defterdarân-ı hızane-i 'âmire ve gayruh ve timar-ı sipahiyân ve mustahfızân-ı kılâ'-ı vilayet-i mezbure.

[5] Bu yekûn yukarda yine kendisinin verdiği 24 625 rakamından 103 noksanıdır.

4) Be-cihet-i mevacib-i cema'at-i mustahfızân ve rüesâ ve 'azebân ve 'ulüfeciyan-ı süvari ve martolosân			vrk. 2 b
مارتلوسان der kılâ' ve gayruh	40 134 662 (b	23 017	
a) 'An vilayet-i Rum-ili	30 302 358 (c	17 487	
b) » » Anadolu ve Karaman ve Rûm ve Zülkadriye	9 832 304 (d	5 530	
5) Be-cihet-i timar-i mustahfızan-ı kılâ'ı vilayethâ-i mezbûre	(40 134 662)	(23 017)	
13 891 535			
a) 'An vilayet-i Rum-ili	10 082 683 (e	6 620	
b) » » Anadolu ve Karaman ve Rûm ve Zülkadriye	3 808 852 (f	2 614	
	(13 891 535)	(9 234)	
6) Be-cihet-i ihracat-ı hassa der-İstanbul ve Galata ve Edirne ve Selanik ve Gelibolu ve Avlonya ve Burusa ve Kefe ve Trabzon ve Konya ve Rodos ma'a ihracat-ı ebniye-i nev-sâhte			19 236 292
7) Be-cihet-i in'amât ve tasaddukat ve teşrifat ve nögeriye-i ümerâ ve gayruh [9].			3 005 544
8) Be-cihet-i mübayaât-ı akmişe-i mütenevvi'a			4 934 127
9) » ihracat-ı matbah-ı âmire			2 379 505
10) » » tstabl-ı 'âmire			5 640 000
			vrk. 3 a
11) » » çuka-i yeniçeriyân			2 955 348
12) » 'âdet-i kemânbehây-ı yeniçeriyân ve tırkeşbehâ, tırazî-i (?) درازی bâzdarân ve âdet-i nev müslimânî ve gayruh			855 120
13) Be-cihet-i ihracat-ı camehâ-i hil'at			70 909
14) » » cebehane-i âmire ma'a tophane			339 833
15) » » fodula-i harcî			517 421

[6] İbâre şu şekilde devam etmektedir : «Ve hashâ-i vüzerâ ve ümerâ ve defterdârân ve sair erbâb-ı timar».

[7] İbâre şu şekilde devam etmektedir : «Ve hashâ-i mîr-i mirân ve ümerâ ve sair erbâb-ı timar».

[8] Varak 4 a nın başında «tetimme-i تميمه ihracat-ı vilayet-i mezkûre» şeklinde faslın devam ettiğini gösteren bir kayıt mevcuttur.

[9] العمامات و تصدقات و تشریفات و نوکریه امرأ و غیره
(a 186 110 fi yevm, (b 122 bâb, (kal'a adedi) (c 75 bâb, (d 47 bâb, (e 125 bâb, (f 45 bâb. (Sayfaya sığdırmak imkânı olmayınca bazı sütunların rakamlarını bu şekilde not halinde aşağı alıyoruz.)

16) Be-cihet-i ihracat-ı otakhâ-i [10] hassa	124 456
17) » » vazife-horân-ı cevami' ve mesacid-i kılâ' ve kirâyeye-i cizye-i gebrân [10] ma'a ihracât-ı saire	390 828
18) Be-cihet-i mevâcib-i nazırân ve ümenâ ve vazife-i sulehâ ve meşayih ve zaviyedarân-ı mesacid-i müteferrika ve en'am-hânân [12] ve ihracat-ı agnâm-ı İkişceler ve tu'me baha-i mürgân-ı şikâri [13] ve bazı müteka'idîn ve gayruh	1 094 849
19) Be-cihet-i sâlyâne-i bazı ümera-i liva ve cezayir [14] ve sâlyâne-i zaviyedarân ve bâzdâran ve gayri-hima	650 434
20) Be-cihet-i ihracat-ı ebniye-i müteferrika ve meremmât-ı kılâ' ve sahten-i keştihâ-i cedîde [15] der-Tuna ve gayruh ma'a ihracat-ı saire	3 057 727
21) Be-cihet-i ihracât-ı Küre-i Ma'mure	1 326 930
	<hr/>
	322 134 755

vrk. 3 b

C) 'AN VİLAYET-İ MISIR VE ŞAM VE HALEB
fî sene-i kâmile

61 143 784

1) Be-cihet-i sâlyâne-i mîr-i mîran-ı Mısır ve nazır-ı evmâl ve gayruh	5 105 000
2) Be-cihet-i müşahere-horân ma'a çavuşân	783 928

[10] اوتاقها [11] کرایه جزیه کبران (Cizye tahsildârlarının aldığı bir yüzde)

[12] انعام خوانان

[13] طعمه بهاء مرغان شکاری (Avcı kuşlarının yem behası)

[14] سالیانه بعض امراء لوا و جزایر Son kelime, metinde «'imaretler» manasına
şeklinde ise de, daha münasib olacağı düşünülerek bazı liva ve adalar ümerâsı'nın yıllık mânasının çıkarılabilmesi için, «Cezâir» şeklinde okunmuştur.

[15] کعبه الله (ال) شریفه شرفها الله تعالی [16] ساختن کشتیهای جدید

		<u>Neferen</u>
3) Be-cihet-i cemaat-ı gönülliyân-ı Mısır ve tüfenkçiyân ve çerakise-i suvari ma'a çerakise-i mütekaidîn	10 211 192	3 761
4) Be-cihet-i mevacib-i cemaat-i mustahfızân ve rüesâ ve 'azebân der-vilayet-i mezkûre	8 088 177	2 742
5) Be-cihet-i timar-ı merdân-ı kılâ'-ı vilayet-i 'Arab	669 054 *	419
6) Be-cihet-i hashâ-i mîr-i mîrân-ı Şam ve ümerâ-i liva ve kethüda ve defterdar ve zu'ama ve sair erbâb-ı timar	19 169 296	2 275
7) Be-cihet-i ihracat-ı Kâbe-tül-lah-i (ş) -şerife şerrefehallahu te'âlâ [16]	4 286 475	
8) Be-cihet-i ihracat-ı sükker-i hassa	500 000	
9) » » barut-ı hassa ve cebehane	1 200 000	
10) » » cânehâ-i hil'at	154 360	
11) » » hiyar-şenber [17]	300 000	
12) » bazı icarat der-Haleb	56 826 [8]	
		vrk. 4 a
13) » mevacib ve ihracat-ı hassa der-Cidde-i Mâmûre ma'a harc-ı keştihâ-i hassa	619 476	
14) Be-cihet-i şerakî ve boz ve 'âtıl ve garîk [18] der-vilayet-i Mısır	10 000 000	
	<hr/>	
	(61 143 787)	

[17] (به) خيار شنبر (Eski tababette hafif bir müşil olarak kullanılan bir ot).

[18] شراقی و بوز و عاطل و غریق (Senesine göre, bir kısım toprakların sulanmaması veya su altında kalması dolayısıyla zuhur eden hasılât noksanı).

(*) 14 kılâ' (bâb).

دولت ۱
 ویدیه
 آسخت اوده ورت علی
 و ازین بیک کاربوز ایشی آ
 در ایشی و صفت
 بوز لطفه

رهنه جان ۱۰۰۰۰
 درت بیک ایزون اوج علی
 روهیوت بیکم بر
 و دولتی و اناکار و رطفه و دردم ده ایشی ۱
 اوج بیک لکون بیکم بر علی
 و ازین درت بیک بیسوز ایشی

بسی ساله
 از لطفه
 ایشی
 و بیک ایشی
 و ازین درت علی
 و بیک ایشی
 و ازین درت علی

و و صله
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی

دولت ۱
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی

ایله ایستاده و اها جان و ساد روم ایل و اناکار و رطفه و دردم
 و ایشی و مطر و ساد و مطر و ساد و مطر و ساد و مطر و ساد و مطر و ساد
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی

دولت ۱
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی

دولت ۱
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی

دولت ۱
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی

دولت ۱
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی
 و ازین درت علی

بولغه اولی اجاته عامه و رجب و
مردان و پسران و عیال و غیره
در ولایت مصر

پوز بری

القبول اولی اجاته عامه
و رجب و رجب و غیره

دولت
مبارک

پوز بری و طغوز
پوز بری

بولغه عیال و اولاد و غیره
در ولایت مصر
پوز بری
پوز بری
پوز بری

بولغه عیال و اولاد و غیره
در ولایت مصر
پوز بری
پوز بری
پوز بری

کامه های مردم و اولاد و عیال
در ولایت مصر

پوز بری
پوز بری

پوز بری
پوز بری

دولت
مبارک

القبول اولی اجاته عامه
و رجب و رجب و غیره

بولغه عیال و اولاد و غیره
در ولایت مصر

پوز بری
پوز بری

بولغه عیال و اولاد و غیره
در ولایت مصر
پوز بری
پوز بری
پوز بری

کامه های مردم و اولاد و عیال
در ولایت مصر
پوز بری
پوز بری
پوز بری

کامه های مردم و اولاد و عیال
در ولایت مصر

پوز بری
پوز بری

کامه های مردم و اولاد و عیال
در ولایت مصر

پوز بری
پوز بری

کامه های مردم و اولاد و عیال
در ولایت مصر
پوز بری
پوز بری

D) 'AN VİLAYET-İ DİYARİBEKİR

20 109 782

		<i>Neferen</i>
1) Be-cihet-i mevacib-i müşehere-horan ^[19]	176 644	15
2) Be-cihet-i mevacib-i gilmân der - vilayet-i mezkûre	1 816 020	446
3) Be-cihet-i mevacib-i mustafızân ve rüesâ ve 'âzebân-ı kılâ'-ı vilayet-i mezkûre . .	3 801 948	1 858
4) Be cihet-i ihracat-ı cânehâ-i hil'at ve hayme-beha-i 'âzebân-ı ^[20] vilayet-i mezkûre	23 500	
5) Be-cihet-i hashâ-i mîr-i mîrân ve ümerâ-i liva ve zu'ama ve timar-ı sipahiyân der-vilayet-i mezkûre	14 291 670	1 071
	<hr/>	
	(20 109 782)	

III

EL - BAKÎ BE - HIZÂNE

74 042 847

[19] مواجب مشاهره خوران

[20] جامهء خلعت و خيمه بهاء عزبان Son kelime metinde عربان şeklinde ve «Urban» da okunabilecek tarzda noktasız olarak yazılmıştır.

(Bütçenin, vüzera hasları ve timarlar mahsulleri hariç tutularak ve irat kaynaklarıyla masraflar daha fazla tafsîl edilerek verilmiş olan ikinci şekli)

vrk. 7 a

**MUHASEBE-İ İCMAL-İ MAHSULÂT VE İHRACÂT
GAYR EZ - TİMARHÂ**

vrk. 7 b

Muhasebe-i icmal-i mahsulât ve ihracât-ı vilayet-i Rum-ili ve Anadolu ve Karaman ve Rûm ve Zülkadriye ve Mısır ve Şam ve Haleb ve Diyarıbekir ber-veçh-i tahmin gayr ez-mahsulât-ı timarhâ-i vüzera ve ümerâ ve gayrihima.

I

ASL-I MAL FÎ SENE-İ KÂMİLE

277 277 775

A ve B) 'An mahsulât-ı Rum-ili ve Anadolu ve Karaman ve Zülkadriye ve Rûm . . .	128 802 526
A) 'An vilayet-i Rum-ili mahsul, fî sene . . .	94 784 238
1) 'An mukata'ât-ı vilayet-i mezkûre der-'uhde-i 'ummâl	45 920 383
2) 'An cizye-i gebrân-ı vilayet-i Rum-ili ve rüsûm-ı Eflâkan ve yağcıyan ve küreciyân ve rüsûm-ı bağat ma'a ispenç	42 291 364
3) 'An rüsûm-ı berevât	1 351 925
4) 'An rüsûm-ı tezkereha-i ümerâ-i vilayet-i Rum-ili	445 700

5) 'An beyt-ül-mal-i hâssa ve 'usubet [21]	2 939 869
6) 'An mahsul-i ze'amet-i Akkermaniyân der-İs- tanbul	61 243
7) 'An mahsul-i bağgehâ-i hassa	146 998
8) 'An mahsul-i mevkufât ve mâbeyn	1 116 925
9) 'An mahsul-i emval-i müteferrika	509 831
a) 'An beha-i pârehâ-i akmîşe-i mütenevvi'a	[22] 141 229
b) 'An âdet-i pîşkeş-i rüesâ-i enhar-ı geltük ve memleha ve mahsulât-ı müteferrika	386 602
	(509 831)

(94 784 238)

vrk. 8 a

**B) 'An vilayet-i Anadolu ve Karaman ve Rûm ve
Zülkadriye 34 018 288**

1) 'An mukata'ât-ı vilayet-i mezkûre	25 603 672
2) 'An cizye-i gebrân-i vilayet-i Anadolu ve Trab- zon ve Rize ve Rûm ve Bayburt ve Kefe ve Ka- raman ve cizye-i ümerâ-i Sakız	3 764 941
a) 'An cizye-i Anadolu ma'a ispenç	3 214 941
b) 'An cizye-i ümerâ-i Sakız	550 000
	(3 764 941)

3) 'An mahsul-i Küre-i Mâ'mure	2 507 400
4) » » agnâm-ı İikizceler	261 582
5) » » hasha-i Mihaliç	522 326
6) » » mevkufat ve mâbeyn	811 332
7) » » beyt-ül-mal	447 035
8) » » tezkerehâ-i vilâyet-i Anadolu	100 000

(34 018 288)

[21] عصوبت [22] پاره هاء [23] لازال غالباً

II

A ve B) Minhâ ihracât 'an vilayet-i Rum-ili ve Anadolu ve Karaman ve Rûm ve Zülkadriye berveçh-i tahmin (fî sene) . .

150 228 227

Neferen

1) Mevacib-i mülâzimân-ı dergâh-ı 'âli lâzâle m'âliyen [23]	65 882 940 *
2) İn'amât ve tasaddukat ve teşrifat ve nögeriye	3 005 544
3) El-mübaya'at : akmişe-i mütenevvi'a ve gayruh	4 934 127 [24]
	vrk. 8 b
4) Âdet-i keman-behâ ve tirkeş-behâ ve (?) درازی atmacacıyân ve 'âdet-i nev-müs-limanî ve gayruh	855 120
5) Be-cihet-i ihracat-ı hassa-i İstanbul	14 455 759
a) Be-cihet-i ihracat-ı hassa	10 184 678
b) Be-cihet-i sahten-i divanhane-i 'âli ve ba'zı ebniye-i müteferrika ve 'an behâ-i top ve gayruh	4 271 081
	(14 455 759)
6) Be-cihet-i ihracat-ı hassa der Galata	1 051 212
a) Be-cihet-i ihracat-ı hassa	844 720
b) » mühimmat-ı saire	256 492
	(1 051 212)
7) Be-cihet-i ihracat-ı hassa der Edirne	1 000 994
8) » ihracat-ı matbah-ı âmire	2 379 505
9) » ihracat-ı istabl-ı âmire	5 640 000
10) » harc-ı çukahâ-i yeniçeriyân-ı dergâh-ı 'âli	2 955 348

[24] 8 b numaralı varakın başında «tetimme-i ihracat-ı Rumeli ve Anadolu ve gayruh» şeklinde bir ifade ile faslın devam ettiği kaydedilmiştir.

[25] ساختن (*) 186 110 fî yevm. 27 049 neferen

11)	Be-cihet-i ihracat-ı câmeha-i hassa . . .	70 909
12)	» ihracat-ı cebehane-i 'âmire . . .	135 762
13)	» ihracat-ı tophane	204 076
14)	» ihracat-ı fodula-i sekbânan . . .	517 421
15)	» ihracat-ı otakhâ-i [62] hassa . . .	124 456
16)	» ihracat-ı hassa der Gelibolu . . .	450 000
17)	» ihracat-ı hassa der-Selânik . . .	61 336

vrk. 9 a

18)	» ihracat-ı hassa der-Avlonya . . .	46 549
19)	» Vazife-horân-ı mesacid-i kılâ' ve cevâmi' ve harc-ı kiraye-i cizye-i geb-rân ma'a ihracat-ı saire	390 828
20)	Be-cihet-i mevacib-i ümera ve küttab ve nazırın ve vazife-i suleha ve mesacid ve zaviyedarân (mesacid) [27] ve gayruh der-viayet-i Rum-ili	968 526
21)	Be-cihet-i sâlyâne-i mirliva-i İzvornik ve cezayir ve gayruh der-vilayet-i Rum-ili	208 416
22)	Be-cihet-i sâlyâne-i meşayih ve zaviye-darân ve gayruh der-vilayet-i Anadolu	442 018
23)	Be-cihet-i mevacib-i cema'at-i mustahfî-zân ve rüesâ ve 'azebân ve 'ulûfeciyân-ı suvari ve martolosân der-vilayet-i Rum-ili ve Anadolu	34 289 507
	a) 'An vilayet-i Rum-ili	21 237 568
	b) » » Anadolu	13 051 939
		(34 289 507)
24)	Be-cihet-i ihracat-ı ebniye-i müteferrika ve merammât-ı kılâ' ve sahten-i keştîha-i cedîde ve gayruh 'an mukata'ât	2 596 260
25)	Ve-cihet-i bazı ihracat-ı müteferrika 'an mukata'ât-ı vilayet-i Rum-ili ve Anadolu	461 467

[26] Bu kelime 10 numaralı notun bulunduğu yerde «otakhâ» şeklinde ve elif'le yazılmış idi. Burada وناقها şeklinde yazılmıştır.

[27] Bu kelime metinde fazla olarak yazılmıştır.

26) Be-cihet-i ihracat-ı hassa der-Bursa ve Kefe ve Trabzon ve Konya ve Rodos ve Küre-i Ma'mure ve agnâm-ı İkizceler ve Mihaliç	3 623 695
a) Be-cihet-i ihracat-ı hassa der-Bursa ve Kefe ve Trabzon ve Konya ve Rodos	2 170 442
b) Be-cihet-i mevacib-i sulehâ ve en-'am-hânân 'an agnâm-ı İkizceler ve bazı mütekaidin ve tu 'me-behâ-i mür-gan-ı şikâri 'an hashâ-i Mihaliç [13] .	126 323
c) Be-cihet-i ihracat-ı Küre-i Ma'mure	1 326 930
	<hr style="width: 100px; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> 3 623 695)
27) Teslimât be-padişah-ı 'âlempenah hulli-de mülkühu gayr-ez-mahsul-i Mısır . .	3 476 452
	<hr style="width: 100px; margin-left: auto; margin-right: 0;"/> (150 228 288)

EZ-ZİYADE-İ İHRACÂT AN-İL-ASIL

21 425 701

C) (Vilayet-i Mısır)

I

vrk. 9 b

'AN MAHSULÂT-I VİLÂYET-İ MISIR

116 538 994

1) Mukata'at-i vilayet-i mezkûre	84 943 250	
2) 'An mahsul-i iskelehâ-i Mısır ma'a iskele-i Cidde-i Mâmure	17 731 964	
a) 'An iskelehâ-i Mısır	13 393 860	
b) » iskele-i Cidde-i ma'mure ma'a Se- vakîn [28]	4 338 104	
		(17 731 964)
3) 'An beha-i gallât-ı vilayet-i mezkûre fî sene ber-veçh-i tahmin	13 863 780	
a) Hintta fî sene 9929 erdeb kırkar akçeden	3 637 160	
b) Şa'ir 511 331 erdeb, yirmişer akçeden .	10 226 620	
		(13 863 780)
		<hr/>
		(116 538 994)

II

MİNĦÂ İHRACÂT 'AN VİLÂYET-İ MEZKÛRE

25 843 304

		<i>Neferen</i>
1) Be-cihet-i sâlyâne-i mîr-i mîran-ı Mısır ve ümerâ ve gayruh	5 035 000	—
2) Be-cihet-i müşahere-horân-ı vilayet-i Mısır	314 000	262
3) » mevacic-i cemaat-i çavuşan-ı Mısır	288 156	61

[28] سواکین

4) Be-cihet-i mevacib-i cemaat-ı gönüllü- yân-ı Mısır	4 415 392	1 224
5) Be-cihet-i mevacib-i cemaat-ı çerakise .	2 939 728	1 282
		vrk. 10 a
6) » mevacib-i cema'at-ı çerakise-i mütaka'idîn	235 764	330
7) Be-cihet-i mevacib-i cema'at-ı tüfençi- yan-ı Mısır	2 620 308	927
8) Be-cihet-i mevacib-i cema'at-i mustahfi- zân-ı kal'a-i Mısır	1 701 320	734
9) Be-cihet-i mevacib-i cema'at-ı mustahfi- zân-ı kal'a-i iskenderiye	542 328	219
10) Be-cihet-i mevacib-i cema'at-i mustahfi- zân-ı kal'a-i Dimyat	89 560	37
11) Be-cihet-i mevacib-i cema'at-i mustahfi- zân-ı kal'a-i Reşid	161 088	63
12) Be-cihet-i mevacib-i rüesâ ve 'azebân-ı Mısır	1 487 800	795
13) Be-cihet-i mevacib-i rüesâ ve 'azebân-ı keştihâ-i hassa	243 324	106
14) Be-cihet-i ihracat-ı Kâbe-tül-lah-ı (ş) - şe- rife şerrefehallahu te'âlâ [¹⁶]	3 200 000	
15) Be-cihet-i mevacib ve ihracât der-Cidde-i ma'mure ber-veç-i tahmin	619 476	
16) Be-cihet-i ihracât-ı sükker-i hassa . . .	500 000	
17) » ihracat-ı cebehane-i Mısır ma'a behâ-i barut-ı hassa	1 000 000	
18) 'An behâ-i hiyarşenber [¹⁷]	300 000	
19) 'An ihracat-ı hassahâ-i 'urban-ı meşayih ve küşşâf ve gayruh	150 000	
	<hr/>	<hr/>
	(25 843 244)	(6 041)

III

vrk. 10 b

El-bâkî	90 695 690
Vuzi'a 'an-il-bâkî (?) وضمك الباقي	20 000 000
a) Be-cihet-i şerakî ve boz ve 'âtıl ve garik [29]	10 000 000
b) Be-cihet-i zimmem-i nâs ki bâki mî-mâned [30] ber-veç-i tahmin	10 000 000
	<hr/>
	(20 000 000)
 Bakiyye-tül-bâkî be hızane	 70 695 690

[29] Metinde der-kenar şeklinde şu kayıt vardır : «Şöyleki reyy-i kâmil ri کامل ola, zikrolan yüz yük şerakî اشغى için aşağı varılmaz. Hemen boz ve 'âtıl için yılda ber-veç-i tahmin yirmi beş yük aşağı varılır.»

[30] ذمم ناس كه باقى مى ماند (Toplanamayıp eşhasın zimmetinde kalan alacaklar).

D) 'An Vilayet-i Şam

I

vrk. 11 a

FÎ SENE-İ KÂMİLE

10 925 790

1) 'An mukat'aât-ı vilayet-i mezkûre . . .	10 485 970	
2) 'An cizye-i mîr-i mîrân-ı cezire-i Kıbrıs .	440 000 [31]	
		(10 925 970)

II

MÎNHÂ İHRACAT

2 774 436

Neferen

1) Be-cihet-i yeniçeriyân-ı kal'a-i Şam . .	1 528 216	612
2) » müşahere-horân der-Şam . .	81 580	—
3) » mevacic-i mustahfızân-ı kala-i كرك (?)	73 805	63
4) Be-cihet-i ihracat-ı Kâbe-tül-lah-i(ş) şe- rife şerrefehallahu te'âlâ	1 086 475	
5) Be-cihet-i Hıl'at baha-i emîr-i Şam . . .	4 360	
		(2 774 436)

III

EL-BÂKÎ

8 151 534

[13] «Hasene-i efrenkiye 8000 sikke, (beheri) 55 akçedir». Venedikliler 1489 tarihinde Kıbrıs adasını işgal ettikleri zaman vaktiyle Kıbrıs kralınının Kölemen Sultanlarına vermekte oldukları *harac*'ı Mısır hazinesine ödemekte devam ettikleri için, Mısır'ın fethinden sonra akdedilen bir muahede ile senede 8000 duka altunu tutan bu *harac*'ın Osmanlı hazinesine terki tekarrur temişti. Bütçe örneğinde Dubrovnik, Eflak, Buğdan gibi memleketlerin haracı kaydedilmediği halde Kıbrıs haracının bu şekilde kaydedilmiş olması dikkate şayandır.

E) Vilâyet-i Haleb ber-muceb-i defter-i vilayet

vrk. 11 b

I

(fî sene)

13 808 102

II

MÎNHÂ İHRACAT

956 530

Neferen

1) Be-cihet-i mevacib-i cema'at-ı mustahfi zân-ı kal'a-i Haleb	529 512	212
2) Be-cihet-i sâliyâne	70 000	
3) » icarât	56 826	
4) » harc-ı barut ve tophane	200 000	
5) » müşahere-horân	100 192	
	<hr/>	
	956 530	

III

EL-BÂKÎ

12 581 572

E) Mahsulât, 'an vilayet-i Diyarıbekir

vrk. 12 a

I

7 169 192

II

MİN HÂ İHRACAT FÎ SENE-İ KÂMİLE

1 851 572

Neferen

1) Be-cihet-i müşahere-horân	176 644	15
2) » mevacicib-i cema'at-ı mustahfi- zân ve rüesâ ve 'azebân-ı kılâ' der-vila- yet-i mezbûre	3 801 948	bâb (17) 1 858
3) Be-cihet-i mevacicib-i cema'at-ı gılman-ı Diyarıbekir	1 816 020	446
4) Be-cihet-i câme-behâ ve haymebehâ-i 'aze- bân	23 500	
	<hr/>	
	(5 818 112)	

III

EL-BÂKÎ

1 351 080

Cem'al-bâki, gayr-ez-ihracât-ı ziyade-i 'an-il-asl ki devr-ivlayet-i Rum-ili
ve Anadolu ve Karaman ve Rûm ve Zülkadriye vâki' şüde

93 049 876

(Ek cedvel No. 1)

MUHASEBE-İ İCMÂL-İ MUKATAAT-I
VİLAYET-İ RUM-İLİ VE ANADOLU

I

Der-uhde-i 'ummâl

<i>fi selâse sinin</i>	<i>fi sene</i>	<i>aklâm</i>		
<u>263 744 261</u>	<u>87 914 753</u>	<u>1 144</u>		
<i>fi selâse sinin</i>		<i>fi sene</i>	<i>aklâm</i>	
<u>168 935 279</u>	'An mukataat-ı vilayet-i Rum-ili	<u>56 311 759</u>	<u>542</u>	
<u>94 808 982</u>	» » » Anadolu	<u>31 602 944</u>	<u>602</u>	
(263 744 261)		(87 914 753)	(1 144)	

II
Vüzi'a zâlike وضع ذلك

	<i>fi selâse sinin</i>	<i>fi sene</i>
	78 182 705	26 060 897
	<i>fi selâse sinin</i>	<i>fi sene</i>
1) Be cihet-i mustahfızân ve rüesâ ve 'azebân-ı kılâ'-ı vilayethâ-i mezkûre	60 976 483	20 325 494
a) 'An mukata'at-ı Rum-ili	32 857 420	10 952 473
b) » » Anadolu	28 119 063	9 373 021
	(60 976 483)	(20 325 494)
2) Be-cihet-i mevajib-i ümenâ ve nazırîn ve küttâb ve ehl-i vezaif ve gayruh	6 081 731	2 027 242
a) 'An mukata'at-ı Rum-ili	2 905 581	968 526
b) » » Anadolu	3 176 150	1 058 716
	(6 081 731)	(2 027 242)
3) Be-cihet-i meremmât-ı kılâ' ve sahten-i keştihâ-i Tuna ve bazı ihracat-ı müteferrika	7 788 784	2 596 260
a) 'An mukata'at-ı Rum-ili	3 334 774	1 111 590
b) » » Anadolu	4 454 110	1 484 670
	(7 788 784)	(2 596 260)

4) Be-cihet-i sâliyâne-i Kasım Paşa ve mîr-liva-i İzvornik ve Karlı-ili ve Karadağ ma'a cami-i Sultan Mehmed Han tâbe serâh der-İstanbul ve gayruh . . .	1 951 304	650 434
a) 'An mukata'at-ı Rum-ili	625 250	208 416
b) » » Anadolu	1 326 054	442 018
	<u>(1 951 304)</u>	<u>(650 434)</u>
5) Be-cihet-i ihracat-ı saire	1 384 403	461 467
a) 'An mukata'at-ı Rum-ili	761 738	253 912
b) » » Anadolu	662 665	207 555
	<u>(1 384 403)</u>	<u>(461 467)</u>
	<u>(78 182 705)</u>	<u>(26 060 897)</u>

Bütçe cedveli ve ekleri

III

EL-BÂKÎ

fi selâse sinin

185 561 556

fi sene

61 853 852

(Ek cedvel No. 2)

MEVACİB-İ MÛLÂZİMÂN-I DERGÂH-I ÂLÎ
Vacib Şevval ve Zilka'deteyn, sene 933

	<i>Neferen</i>	<i>fî yevm</i>	<i>fî sene</i>
	24 146	186 110	65 882 940
		<i>nefer</i>	<i>fî yevm</i>
			<i>fî sene</i>
1) Cemaat-ı müşahere-horân		424	12 377
2) » yeniçeriyân-ı dergâh-ı âlî		7 886	43 569
3) » ebnâ-i sipahiyân		1 993	40 987
4) » silâhdarân		1 593	28 446
5) » 'ulûfeciyân tâbi-i yemîn .		589	6 620
6) » » » yesar .		498	5 359
7) » gureba » yemîn .		211	3 121
8) » » » yesar .		204	2 917
9) » bevvabîn-i dergâh-ı 'âlî ve teberdarân		319	2 143
10) Cemaat-ı cebeciyân-ı dergâh-ı 'âlî		524	2 872
11) » topçiyân		695	2 756
12) » hayyatîn-i hassa ve hil'at		301	1 811
13) » tabbahîn		277	1 850
14) » mehteran-ı 'alem		185	1 318
15) » mehteran-ı hayme ve sa- kayân-ı divan		277	1 590
16) Cemaat-ı ehl-i huref		585	4 019
17) » arabaciyân-ı top		943	2 785
18) » şahinciyân		177	998
19) » çakırciyân		61	352
20) » atmacaciyân		21	90
21) » istabl-ı âmire		2 830	14 500
22) » gilman-ı acemiyân-ı Is- tanbul ma'a bağçe-i hassa		3 553	5 630
		24 146	186 110
			65 882 938

(İlâve : I)

DEFTER-İ ZU'AMÂ VE SİPAHIYÂN-I VİLAYET-İ RUMELİ [1]

El-vâki' fi yigirmi üç Rebî'ulevvel sene 940

Livanın adı	2000'e varınca	Yekûn								Sipahi	Zaim	Nefer
		2 - 3000	3 - 4000	4 - 5000	5 - 6000	6 - 10 000	10 - 19 999	20 000 ve	20 000 den fazla			
1) Paşa [2] . . .	207	471	385	201	156	375	210	117	2007	117	2124	
2) Vize	15	14	15	10	14	13	3	1	84	1	85	
3) Gelibolu . . .	2	1	6	5	5	8	—	—	27	—	27	
4) Çirmen	19	24	13	15	13	16	10	4	110	4	114	
5) Silistre	36	54	39	18	16	21	9	7	193	7	200	
6) Niğebolu . . .	45	78	66	36	20	38	17	19	300	19	319	
7) Vidin	61	116	70	38	28	26	16	9	355	9	364	
8) Köstendil . . .	98	301	193	121	54	140	52	32	959	32	991	
9) Tırhala	90	288	190	91	48	123	46	36	876	36	912	
10) İskenderiye . .	20	41	42	31	19	22	16	7	191	7	198	
11) Yanina	45	155	95	43	32	60	20	11	450	11	461	
12) Vülçitrin . . .	23	84	71	40	26	28	22	4	294	4	298	
13) Agriboz	26	50	38	23	19	29	16	7	202	7	209	
14) Avlonya	108	185	135	51	49	90	49	19	667	19	686	
15) Ohri	67	141	82	29	24	46	15	9	404	9	413	
16) Prizrin	53	79	49	26	24	34	13	3	281	3	284	
17) Alaca-hisar . .	94	207	119	65	54	87	50	15	676	15	691	
18) Hersek ve [1] .	29	128	105	58	47	49	24	6	439	6	445	
19) İlbasan	17	33	23	13	8	19	10	1	123	1	124	
20) Bosna	147	174	166	68	53	76	27	17	711	17	728	
21) Müsellemân-ı												
Kırk-kilisa . . .	2	3	8	2	2	3	3	—	23	—	23	
22) Semendire . . .	131	149	115	73	86	73	28	25	655	25	680	
23) Mora	156	103	298	66	49	86	58	26	816	26	842	
24) İzvornik	45	33	24	16	19	10	4	—	151	—	151	
25) Karlı	12	28	28	14	15	18	8	6	124	6	130	
26) (*)	18	17	14	7	10	3	5	3	74	3	77	
27) Çingene	8	2	1	3	—	—	1	—	12	—	12	
Yekûn	1575	«2»	«3»	«4»	890	«5»	732	884	«6»	384	«7»	

[1] Eflâkan-ı liva-i mezbûre. «2» 2959, «3» 2390, «4» 1163, «5» 1493, «6» 11.207, «7» 11.951. (*) Eflâkan-ı liva-i İskenderiye ve Vülçitrin ve Prizrin.

[1] 23 Rebi'ulahir 940 (11 Kasım 1533) yılında Rumeli eyaletinin muhtelif livâlarında, senelik hasılat miktarlarına göre muhtelif büyüklükte timarların adedini gösteren bu cedvel, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde 734 numarada kayıtlı on varaklı 34,5×11,5 ebâdında ciltsiz bir defterden alınarak tertip edilmiştir. Her livadaki timarlar, senelik hasılı iki bin akçeye kadar olanlar, iki binden üç bin akçeye varınca olanlar, 2 bin ile 4 bin, 4 bin ile 5 bin, 5 bin ile 6 bin, 6 bin ile 10 bin, 10 bin ile 19 999 ve nihayet 20 bin ve 20 binden yukarı olub *ze'amet* derecesinde bulunan timarlar şeklinde büyüklüklerine göre tasnif edilmişlerdir. Bu suretle yukarıda neşrettiğimiz bütçe cetvelinin birinci şeklinde *ihracât* bölümünün «3 a» numaralı kısmı ile alakalı enteresan malûmat vermektedirler.

[2] Cetvelimizde «1» numarada kaydedilmiş bulunan *Paşa livası* [Rumeli eyaleti paşası'nın (mîr-i mîrân'ının) bulunduğu liva], me hazımız olan defterde ayrıca altı kaza gurubu halinde ve bu gurublardan her birinde her kategoriden kaçar timar bulunduğu tasrih edilerek gösterilmiştir. Bahis mevzuu kaza gurubları ile timar adedini gösteren rakamlar aşağıya çıkarılmıştır :

- 1) Sipahiyân-ı nahiye-i Edirne ve Dimetoka ve Ferecik ve İpsala ve Keşan ve Eskihisar-ı Zagra ve Kızılağaç ve Fülbe ve Tatarpazarı;
- 2) Sipahiyân-ı nahiye-i Üsküp ve Kalkandelen ve Kırçova ve Köprülü ve Pirlepe ve Manastır;
- 3) Sipahiyân-ı nahiye-i Gümölcine ve Yenice - Karasu ve Dırama ve Zihne ve Siroz ve Nevrekop ve Timurhisar ve 'Avrethisarı ve Selanik;
- 4) Sipahiyân-ı nahiye-i Yenice - Vardar ve Karaferiye ve Serfice ve İştîp ve Kestürye ve Volkaşın ve Görice;
- 5) Sipahiyân-ı nahiye-i Sofya ve Şchirköy ve Berkofca (Bu kazalar bizim müraca'at ettiğimiz bu devre ait *tahrir defterleri*'nde ayrı bir Sofya livası teşkil etmektedirler);
- 6) Sipahiyân-ı nahiye-i Filorina.

	2000'e varınca	2000-3000	3000-4000	4000-5000	5000-6000	6000-10000	10. - 19.999	20 bin ve 20 binden fazla	Y e k ü n		
1)	25	43	35	18	16	38	11	6	6	186	192
2)	30	91	75	49	42	96	59	25	25	384	467
3)	31	78	72	41	26	77	59	37	37	384	421
4)	63	137	116	51	36	102	42	25	25	550	577
5)	26	75	44	27	24	40	24	8	8	260	268
6)	29	47	43	15	12	22	15	16	16	183	199
	207	471	385	201	156	375	210	117	117	2007	2124

(İlave : II) [1]

I. Vilâyet-i Rum-ili :		Hasılat
Livası	Kimin tasarrufunda olduğu	(Akçe)
1) Paşa	Beğlerbeği tasarrufunda	—
2) Bosna	Mustafa Paşa	739 000
3) Mora	Sinan Paşa	606 000
4) Semendire	Yahya Paşa oğlu Bâli beğ	622 000
5) Vidin	Emîr-i 'alem Mesih Beğ	580 000
6) Hersek	Davud Paşa oğlu Mustafa Beğ	560 000
7) Silistre	Emîr-i 'alem Mustafa Beğ	560 000
8) Ohri	'Acemi Kasım Beğ	535 000
9) Avlonya	Mahlûl, Şâdi Beğ tahvilinden	535 000
10) İskenderiye	Evrenos oğlu İskender Beğ	512 000
11) Yanine	Kapucıbaşı Husrev Beğ	515 000
12) Gelibolu	Kapu-ağası Câfer Beğ	500 000
13) Köstendil	Mahlûl, Hayri Beğ tahvilinden	500 000
14) Niğebolu	Mihal oğlu Mehmed Beğ	457 000
15) Sofya	Mustansır oğlu Ali Beğ	430 000
16) İnebahtı	Ömer Beğ oğlu Hasan Beğ	400 000
17) Tırhala	Yahşi Beğ oğlu Ahmed Beğ	372 000
18) Alaca - hisar	Sinan Paşa oğlu Ahmed Beğ	360 000
19) Vulçitrin	Kapucı-başı Mehmed Beğ	350 000
20) Kefe	Mehmed Beğ	300 000
21) Prizrin	Aranid oğlu Ali Beğ	263 000
22) Karlı	Ahmed Ağa oğlu Mehmed Beğ	250 000

[1]Kanunî Sultan Süleyman'ın tahta geçtiği (H. 926 - M. 1520) ilk yıllara ait olduğunu tahmin ettiğimiz bu cetvel, bu tarihte Osmanlı İmparatorluğunda mevcut liva (sancak) lardan herbirinin kimin tasarrufunda olduğunu ve bu sancak beğlerinin has'larının akçe olarak senelik gelir miktarını göstermektedir. Aslı Topkapı Sarayı Müzeri arşivinde 9.772 numarada kayıtlı, 10,5×30 eb'adında altı varaklı ciltsiz bir defterde bulunmaktadır. Bu defterin üzerinde tarih yoktur. Cedvelimizde Rumeli'ye ait livalar arasında «4» numarada kayıtlı bulunan Semendire livasının sancak beği Yahya Paşa oğlu Bâli Beğ'in bu mevki'e 13 Şevval 927 tarihinde tayin edilmiş olduğunu (Feridun Beğ, (Münşeât-ı selâtin, I, 514) ve 933 yılında bu beğlik uhdesinde olarak vefat ettiğini biliyoruz (Peçevi, tarih, I, 45 ve devamı). Bu hesaba göre, yukarıdaki cetvelin 927-933 tarihleri arasındaki vaziyeti göstermesi lâzımdır.

Diğer taraftan, yine Rumeli vilayetine ait listede 21 numarada kayıtlı bulunan Prizrin beği Aranid oğlu Ali Beğ'in de, 928 Receb ayı içinde başlamış olan Rodos seferi esnasında Avlonya beği olarak gösterdiği ve 928 Zilka'desinde şehit düştüğü bilindiğinden (Sadettin, zeyl 179 a), listemizin tarihinin 13 Şevval 927 ile Receb 928 tarihleri arasında olması lâzımgelir.

<i>Livası</i>	<i>Kimin tasarrufunda olduğu</i>	<i>Hasılat (Akçe)</i>
23) Agriboz	Kapucı-başı Lütü Beğ	250 000
24) Çirmen	Mihal oğlu Mahmud Beğ	250 000
25) Vize	Büyük-başı Mehmed Beğ	230 000
26) İzvornik	Hacı Mustafa Beğ	264 000
27) Florine	İsa Beğ oğlu Hasan Beğ	200 000
28) İlbasan	Sinan Paşa hısımlı Hüseyin Beğ	200 000
29) Çingene	Mehmed Paşa oğlu Husrev Beğ	190 000
30) Midillü	Halil Beğ	170 000
31) Karadağ	Çerne oğlu İskender Beğ	100 000
32) Müsellemân-ı Kırk - kilise	Karlı oğlu İskender Beğ	81 000
33) Voynuk	Arabacı-başı Ramazan Beğ	52 000

II. Vilâyet-i Anadolu :

<i>Livası</i>	<i>Kimin tasarrufunda olduğu</i>	<i>Hasılat (Akçe)</i>
1) Saruhan	Şehzâde tâle-beka طال بقا	—
2) Kütahya	Beğlerbeği	—
3) Aydın	Bâli Beğ	537 000
4) Bolu	Rum Kasım Beğ	500 000
5) Menteşe	Hasan Beğ	463 000
6) Teke	Emîr-i 'alem Ferhad Beğ	422 000
7) Ankara	Emîr-i Ahur Mehmed Beğ	400 000
8) Hüdavendigâr	Kapucı-başı Koçı Beğ	300 000
9) Kastamonu	İskender Beğ	320 000
10) Kengiri	Sinan Paşa oğlu Mehmed Beğ	272 000
11) Hamid	Hüseyin Beğ	273 000
12) Karesi	Silâhdar başı Behram Beğ	260 000
13) Karahisar	İbrahim Paşa oğlu İsa Beğ	222 000
14) Alâiye	Sinan Paşa hısımlı Mehmed Beğ	170 000
15) Manavgad	Çeşnigir Husrev Beğ	160 000
16) Biga	Sekban başı oğlu Ali Beğ	170 000
17) Sultanönü	Kilârcı başı Mustafa Beğ	150 000
18) Koca-eli	Ahur kethüdası İsrail Beğ	130 000
19) Trabzon	Mahlûl	—
20) Müsellemân-ı	Kütahya Ali Beğ	71 000
21) »	Ayrımlı Bâli Beğ	65 000
22) »	Bolu Sinan Beğ	70 000

<i>Livasi</i>	<i>Kimin tasarrufunda olduğu</i>	<i>Hasılat (Akçe)</i>
23) Piyadegân-ı Aydın	Saraç Ali Beğ	85 000
24) » Saruhan	Mustafa Beğ	75 000
24) » Mentеше	Bâli Beğ	75 000
26) » Hüdavendigâr	Ali Beğ	60 000
27) » Ankara	—	49 000
28) » Kütahya	Mustafa Beğ	45 000
29) » Karesi	Mahmud Beğ	45 000
30) » Hamid	İsmail Beğ	40 000
31) » Karahisar	İskender Beğ	40 000
32) » Bolu	Süleyman Beğ	36 000
33) » Sultanönü	Solak Mehmed	25 000
34) » Biga	Karaca Beğ	18 000

III. Vilâyet-i Karaman :

<i>Livasi</i>	<i>Kimin tasarrufunda olduğu</i>	<i>Hasılat (Akçe)</i>
1 Konya	Beğler beği	633 000
2) Kayseriyye	Süleyman Beğ	407 000
3) İç-il	Saru Ahmed	356 000
4) Aksaray	Mahlûl, Kara oğlu Ahmed Beğ tahvilin- linden	254 000
5) Niğde	Silâhdar başı Rüstem Beğ	216 000
6) Lârende	Sekban başı Mustafa Beğ	230 000
7) Beğşehir	Mahlûl, Aranid oğlu Ali Beğ tahvilin- den	174 000
8) Akşehir	Aranid oğlu İskender Beğ	130 000

IV. Vilâyet-i Rum :

<i>Livasi</i>	<i>Kimin tasarrufunda olduğu</i>	<i>Hasılat (Akçe)</i>
1) Amasya	Beğler-beği	600 000
2) Sivas	Faik Beğ	333 000
3) Çorum	Çaşnigir başı Haydar Beğ	286 000
4) Canik	Çaşnigir başı Haydar Beğ	286 000
5) Karahisar-ı Şarkî	Çakırcı-başı Mahmud Beğ	200 000

V. Vilâyet-i Arab :

<i>Livası</i>	<i>Kimin tasarrufunda olduğu</i>	<i>Hasılat</i> <i>(Akçe)</i>
1) Haleb	Ahmed Beğ	700 000
2) Homa	Kapucı-başı Kasım Beğ	500 000
3) Ayınteb	Çakırcı-başı Nasuh Beğ	450 000
4) Trablus	İskender Paşa oğlu Mustafa Beğ	430 000
5) Malatya	Yahya Paşa oğlu Mehmed Beğ	400 000
6) Humus	İhtimanlı Kasım Beğ	400 000
7) Tarsus	Mihal oğlu Yahşi Beğ	350 000
8) Divriği	Okçu Sinan Beğ	330 000
9) Birecik	Azeb Ağası Ahmed Beğ	275 000
10) Darende	Kara Hasan Beğ	200 000
11) Kâhtı ve Gerger	Emîr-i alemin karındaşı Ahmed Beğ	190 000
12) Rum-kal'a	Ömer Beğ oğlu İdris Beğ	170 000
13) Behesni	Kut oğlu Ali Beğ	170 000
14) Sis	Yeniçeriler kethüdası Mustafa Beğ	150 000
15) Şam	Mahlûl	—

V. Vilayet-i Diyarıbekir :

<i>Livası</i>	<i>Kimin tasarrufunda olduğu</i>	<i>Hasılat</i> <i>(Akçe)</i>
1) Kemah	Kara-Yahya (?) oğlu Ahmed Beğ	400 000
2) Harput	Çavuş Ahmed Beğ	400 000
3) Kara-Hamid	Beğler-beği Mehmed Beğ	—
4) Ruha	Balta oğlu Pîri Beğ	400 000
5) Arabkir	İskender Beğ veled-i Yularkısdı	300 000
6) Ergani	Yeğit Ahmed Beğ	—
7) İspir	Mahlûl	—
8) Kigi	Diyarbakir beğler-beğisi Mehmed Beğ, zikr olan sancağı Mehmed Beğ nam kimesneye tevcih eylemiş, amma berat verilmemiş	—
9) Bayburd	Mahlûl	—

VII. Cemaat-ı Kürdân :

<i>Livası</i>	<i>Kimin tasarrufunda olduğu</i>	<i>Hasılat</i> <i>(Akçe)</i>
1) Çemişgezek	Hüseyen Beğ	—
2) Hazu	Mehmed Beğ	—

<i>Livası</i>	<i>Kimin tasarrufunda olduğu</i>	<i>Hasılat (Akçe)</i>
3) Atak	Ahmed Beğ	—
4) Palu	Cemşid Beğ	—
5) Süleymaniyân	Şah veled-i Süleymanî	—
6) Birecik	Dur Ali Beğ (?) اورچولی	—
7) Eğil	Kasım Beğ	—
8) Çermük	Şah Ali	—
9) Hısnıkeyf	Melik Halil	—
10) (?) جرہ ییر	Kaya Beğ	—
11) Çapakçur	Sultan Ahmed Beğ	—
12) فسول	Hacı Beğ	—
13) Hılvan حاون	Şah Beğ	—
14) Bidlis	Şeref Beğ	—
15) Sasun	Mehmed Beğ	—
16) Cezire	Mîr Bedreddin	—
17) Hizan	Davud Beğ	—
18) Siverek	Mîr Muzaffer-oğlu	—
19) روح	Şah Ali	—
20) Hozat (?) خيطان	Bekir Beğ (?) بنحی	—
21) Zeriki	Mehmed Beğ	—
22) Musul	Seydi Ahmed Beğ (?) بنحی	—
23) Cüngüş	Halil Beğ	—
24) Poşadi	Saruhan Beğ	—
25) Haçük	Sultan Ahmed Beğ	—
26) Sincar	Feyzi Beğ	—
27) Gence	İsfahan Beğ	—
28) Aşiret ve Ulus	Yadigâr Beğ	—

(İlave : III)

TAFSİL-İ MEVÂCİB-İ MÜŞAHERE-HORÂN-I DERGÂH-I 'ÂLÎ
lâzâle 'âliyen [1]

<i>Nefer</i>	<i>fi şeh</i>	<i>fi sene</i>
954	367 131	4 405 572

Minha :

<i>Cemaat-ı</i>	<i>nefer</i>	<i>fi şeh</i>	<i>fi sene</i>
1) Agayân-ı enderûnî	3	6 100	73 200
2) Gilman-ı »	178	46 800	561 600
3) İmam-ı hassa ve mu'allimân-ı enderûnî ve hafız-ı kütüb-i hassa	4	1 860	22 320
4) Agay-i yeniçeriyân ve mîr-i 'alem ve ser- bevvabîn ve mîr-i ahur ve ser-çaşnigî- ran ve agayân-ı bölük ve ser-çakırcıyân ve ser-şahinciyân ve ser-çavuşân ve ser- mehterân-ı hayme ve kethüda-i bevva- bîn	17	52 305	627 660
5) Evlâd-ı paşayân ve birader-i hoca-i haz- ret-i hullide mülkuhu [2] ve veled-i Ho- ca ve veledân-ı Zülkadrî ve veled-i Fer- had Beğ ve veled-i Hasan Beğ ve vele- dân-ı İsmail Beğ	17	28 467	341 604
6) Çaşnigirân-ı dergâh-ı 'âlî	8	8 000	96 000
7) Etibba-i dergâh-ı 'âlî	11	12 419	149 028

[1] تفصیل مواجب مشاہرہ خوران درکاه عالی لازال عالیا

Topkapı Sarayı Müzesi arşivinde 9587 numarada kayıtlı 30,5×11 eb'adında, on varaklı, ciltsiz bir defter içinde bulunan bu liste, bir kısım saray mensûblarının adedleri ile aylıklarının mikdarını göstermektedir. Bu bakımdan nesrettiğimiz bütçe cedvelinin her iki şeklinde, *ihracât* bölümlerinde müteka-bilen 2 ve 1 numaralarla gösterilmiş olan kısımlar ve «2» numaralı «ek cetvel» ile alâkalıdır. Bu vesikanın üzerinde ait olduğu tarih kayıtlı değildir. Fakat «5» numarada kayıtlı müteferrika zümresi içinde ismi geçen meşhur Türk Korsanı Kemal Reis'in Bayezid II. nin dâvetine icâbet ederek İstanbul'a gelişi tarihi H. 900 yılı olduğuna göre, listenin bu tarihi takip eden bir-kaç yıla âit olması lâzım gelir.

[2] برادر خواجہ حضرت خلد ملکہ

<i>Cemaat-ı</i>	<i>nefer</i>	<i>fî şehîr</i>	<i>fî sene</i>
8) Müneccimîn	6	6 068	72 816
9) Müteferrika : Hacı Muslihiddin kıssa- hân ve emîn-i bina-i cedid ve emîn-i kılar ve Şirmerd Ağa hazinedar ve ve- led-i Karıştıran [4] ve Kemal Reis [5] ve evlâd-ı ağayân-ı köhne ve emîn-i defter ve emîn-i çuka ve divitdarân ve müez- zinân ve gayrihim	80	53 516	642 192
10) Kâtibân-ı hizane-i âmire ma'a şakirdâ- neş	20	12 750	153 000
11) Kâtibân-ı ahkâm-ı divan	5	2 290	27 480
12) » kütüb-i hassa	8	3 801	45 612
13) Çavuşan-ı dergâh-ı 'âli	21	10 531	126 372
14) Hazinedâr ma'a ser-hâzin	10	5 910	70 920
15) Şu'arâ	5	2 850	34 296
16) Mutribân [6] ve nüdemâ	27	12 032	144 384
17) Mehterân-ı 'alem	107	17 434	209 208
18) Mi'marân ve neccâr ve harrat [7] ma'a şakirdâneş	21	5 635	67 620
19) Parscıyân [8]	11	1 299	15 588
20) Sakayan-ı divan-ı 'âlî	10	1 827	21 924
21) Keştigerân [9]	12	2 980	35 760
22) Hilafülmille ez-nesl-i mîrân-ı gebr [10]	12	8 720	104 652
23) Şemsîngerân ma'a şakirdâneş [11]	19	3 041	36 492
24) Ve keman-gerân [12] ma'a şakirdâneş	44	7 436	89 232

CEMAAT-I ERBÂB-I SANAYİ VE EHL-İ HİREF

<i>nefer</i>	<i>fî şehîr</i>	<i>fî sene</i>
360	63 528	762 336

[4] Karıştıran Süleyman Beğ İstanbul'un ilk subaşı'sı tayin edilen zattır.

[5] Kemal Reis, Bayezid II. devrinin meşhur kapdanlarından.

[6] (Çalgıcılar) مطربان [7] (Terzi) خراط [8] پارسچیان [9] کشتی کران

[10] جماعت خلاف المله از نسل میران کبر

[11] (Kılıççılar ve şakirtleri) شمشیر کران مع شاکر دانش

[12] (Yaycılar) کمانکران

Minha:

	<i>Cemaat-ı</i>		<i>nefer</i>	<i>fi şehır</i>	<i>fi sene</i>
25) »	tîr-gerân [13]	» »	20	3 039	36 468
26) »	Kârd-gerân [14]	» »	7	1 239	14 868
27) »	siper-gerân [15]	» »	2	236	2 832
28) »	girift-gerân [16]	» »	8	914	10 968
29) »	zernişaniyân [17]	» »	2	619	7 428
30) »	kuyumciyân	» »	35	5 710	68 520
31) »	kûlahdûzân	» »	19	3 511	42 032
32) »	pûstîndûzân [17 a]	» »	10	1 946	23 352
33) »	mûzedûzân [18]	» »	8	1 505	18 060
34) »	Yar Ahmed ve Sinan, hayyatân [19]		2	885	10 602
35) »	çahşirciyân [20]		2	413	4 956
36) »	âhengerân [21] ma'a şakirdâneş		13	1 374	16 488
37) »	çilingirân	» »	10	1 418	17 016
38) »	bozdoganiyân [22] ma'a şakirdâneş		7	930	11 160
39) »	topciyân-ı top-ı âhen ve gebrân-ı topçı ma'a şakirdâneş		15	1 949	23 388
40) »	tüfekciyân		2	442	5 304
41) »	kazganiyan ma'a şakirdâneş		22	3 795	45 540
42) »	mücellidân	» »	9	1 887	22 644
43) »	nakkaşân	» »	22	5 958	71 496

[13] (Okcular) تیرکران

[14] (Bıçakçılar) کاردکران

[15] (Kalkancılar) سپرکران

[16] (Mızrak, harbe yapanlar) کرفتکران

[17] (Altın işleyenler) زرافشانان

[17 a] (Kürkcüler) پوستیندوزان

[18] (Çizmeciler) موزه دوزان

[19] (Terziler) خیاطان

[20] چخشیرجیان

[21] (Demirciler) آهنکران

[22] بوز دوغانیان

	<i>Cemaat-ı</i>	<i>nefer</i>	<i>fî şehîr</i>	<i>fî sene</i>
44) »	naklbendân [23]	4	1 649	19 788
45) »	kaliçebâfân ma'a şakirdâneş . . .	18	2 288	27 456
46) »	kazzazân	7	1 328	15 936
47) »	habbazîn [24]	11	960	11 520
48) »	cerrahîn	4	1 387	16 644
49) »	'aşşabân [25]	4	531	6 372
50) »	serracîn	4	1 090	13 080
51) »	kendekâriyân [26]	8	590	7 080
52) »	zih-geri [27]	3	414	4 968
53) »	sühengerân [28] ma'a şakirdâneş . . .	3	619	7 428
54) »	niyâm-gerân [29]	4	385	4 620
55) »	saztırâşân [30]	4	1 268	15 616
56) »	'anberîneciyân [31]	4	412	4 944
57) »	zencirbâfân [32]	2	502	6 024
58) »	Hacı Yusuf erreger [33]	1	147	1 764
59) »	Mahmut hakkâk	1	236	2 832
60) »	Baba Tenteranî meş'aledâr	1	354	4 248
61) »	Hacı İbrahim helvaî	1	295	3 540
62) »	Yunus mârî [34]	1	295	3 540
63) »	Şeyh Ali haymedûz [35]	1	236	2 832
64) »	Hacı zerdûz [36]	1	295	3 540

[23] (Mumdan ağaç ve kâğıttan çiçek sureti yapanlar) نقل‌بندان

[24] (Ekmekciler) خبازین

[25] (Otcular, eczacılar) عشابان

[26] (Bakır ve tahta üzerine oyma yapanlar) کتندہ کاریان

[27] (Zih yapanlar) زہ‌کری

[28] (Eğeciler) سوهن‌کران

[29] (Kıncılar) نیام‌کران

[30] (Çenk alât ve edevâtı yapanlar) ساز تراشان

[31] (Kokulu nesnelere gerdanlık yapanlar) عنبرینہ‌جیان

[32] زنجیر بافان

[33] (Destereci) ارہ‌کر

[34] (Yılancı) ماری

[35] (Çadırıcı) خیمہ‌دوز

[36] زر دوز

(İlâve : IV) [*]

DEF'TER-İ CEMA'AT-İ MÛLÂZİMÂN-I DERGÂH-I ÂLÎ

vâcib sene 920. Mevcut olanlardır.

<i>Cema'at-i</i>	<i>Nefer</i>
1) Ebnâ-i sipahiyân	1 630
2) Silahdârân	1 800
3) 'Uluûfeciyân, Cema'at-i sağ	550
4) » » sol	546
5) Gurebâ, » sağ	398
6) » » sol	392
7) Bevvâbîn-i Dergâh-i Âlî	244
8) Yeniçeriyân-ı » »	10 156
9) Cebeciyân	451
10) Topciyân	348
11) Tabbahîn	230
12) Cameşûyân	17
13) Şahinciyân	145
14) Hayyâtîn-i hassa	108
15) » hil'at	134
16) Çakırciyân	53
17) Atmacaciyân	21
18) Mehterân-ı hayme	165
19) » 'alem	165
20) Cerrahîn	42
21) Ehl-i hiref	308
22) 'Arabacıyan-ı top	372
23) Teberdârân	20
24) Hizmetkârân-ı İstabl-ı 'Âmire	2 080
	20 385

[*] Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, E. 5475 numaralı vesika.

CEMA'AT-I MÜŞAHERE-HORAN

<i>Cema'at-i</i>	<i>Nefer</i>
1) امرأ (?)	50
2) Zevvakîn	24
3) Etibbâ-i hassa	21
4) Müneccimân	4
5) Kâtibân-ı kütüb-i hassa	4
6) Hademe-i hızzane-i birunî	10
7) Çavuşân	22
8) Müteferrika ki veledân-i vüzerâ ve cematat ki (1).	94
9) Şu'arâ	1
10) Mutribân	30
11) Sakayân	13
12) Ustadân-ı ehl-i hıref mâh-be-mâh	21
13) Hilaf-ül-mille	10
14) Hızzane-i 'âmire ve Divan	36
	340
Cem'an	20 719

(1) علوفه کبران می خوردند 'ulufe-i gebrân mî horend.

(İlâve : V) [1]

I. Cema'at-ı mevâlî موالى :

fi yevm

1) Mevlânâ Hayreddin, hoca-i huldide mülkühu خلد ملکه	200	Hoca hazretleridir.
2) Mehmed Çelebi veled-eş ولدش	50	Hoca hezretlerinin oğludur.
3) Talebe-i hoca	20	Hoca hazretlerinin talebesidir
4) Mevlânâ Abdurrahim Abbasî ve münşî	50	Merhum Sultan Selim Mısırlı feth ettikde Mısır'dan getir-
	(320)	müşdir. Münşî, fazıl kişidir.

II. Cema'at-i vazife-horân وظيفه خوران :

En'am-hânân انعام خوانان :

nefer fi yevm fi şeh

1) Der-câmi'-i Sultan Mehmed Han	41	125	3 760	Merhum Sultan Mehmed câmiinde en'am okurlar.
2) Der-câmi'-i Sultan Bayezid Han	23	89	2 670	Merhum Sultan Bayezid câmiinde en'am okurlar.
3) Hasan Halife, mütaka'id der-mescid-i Firuz Ağa	1	5		Hazinedâr-başı Firuz Ağa mescidinde teka'üd etmiş 'aziz kişidir, en'am-hândır. Bayezid zamandanberü teka'üd etmişdir.
			(219)	

[1] Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde D. 7843 numarada kayıtlı, 10,5×31 eb'adında 12 yapraklı bir defterden çıkarılmış olan bu cetvel, 933-934 mali yılı bütçe örneğiyle birlikte neşrettiğimiz «2» numaralı «Ek - cedvel» in 1. maddesindeki «Cema'at-ı müshe-re-horân» in veya bir kısmının bir başka tarihteki isim üzerine tertiplenmiş kadrosunu vermektedir. Defterde tarih yoktur. Fakat, listemizin VII. bölümünün 29. maddesinde görüleceği veçhile, bu defter yazıldığı zaman defterdar Mahmut Çelebi idi. Nazlı - Mahmut Çelebi'nin baş-defterdarlığı birinci def'a olarak 1537=944 eylülünde başlayıp beş sene kadar sürmüş, ikincisinde ise 1542=949 senesi mayısından itibaren iki sene kadar devam etmiştir (bk. I. H. Danişmend, Osmanlı Tarihi Kronolojisi II, 444). Bu hesaba göre, listemizin bu müddetlerden biri içinde yazılmış olması lâzımgelir. Meğer ki, metinde geçen defterdar lâfzından kast, başdefterdarlık olmayıp kendisinin baş-defterdar olmadan evvel bulunması mümkün olan merkez defterdarlıklarından biri olsun. O zaman listemizin tarihini daha da evvele getirmek icab eder.

III. Cema'at-ı yeniçeriyân :

	<i>fi yevm</i>	
1) Mehmed Beğ, <i>ağay-i yeniçeriyân</i>	500	
2) Ahmed Beğ, <i>mîr-i 'alem</i>	200	
3) Husrev Beğ, <i>ser-bevvabîn</i>	150	
4) Mehmed Beğ	150	
5) Rüstem Beğ, <i>emîr-i ahur-ı büzüirk</i> ...	150	
6) Süleyman Beğ, <i>emîr-i ahur-ı küçüik</i>	140	
7) İlyas Beğ, <i>ser-çakırcıyân ve ser-şahinciyân</i>	150	
8) Ahmed beğ, <i>ağay-i ebnâ-i sipahiyân</i> . Ayas Paşa hazretlerinin kardeşidir .	120	Sancağa çıktı.
9) Ahmed Beğ, <i>ser silâhdarân</i>	120	Sipahi oğlanları ağası oldu.
10) Tayfur Beğ, <i>ser-ulûfeciyân, tâbi'-i yemîn</i>	120	Silâhdar-başı oldu.
11) Mehmed Beğ, <i>ser-'ulûfeciyân, tâbi'-i yesar</i>	120	Sol bölük 'ulûfecileri ağası oldu.
12) Pervane Beğ, <i>ser-gurebâ-i yemîn</i>	120	Sağ bölük 'ulûfeciler ağası oldu.
13) Ferruh Beğ, <i>ser-gurebâ-i yesar</i>	120	Sağ bölük Garib Yiğitler ağası oldu.
14) Mehmed, <i>ser-cebeciyân</i>	50	
15) Hehmed, <i>ser-çavuşân</i>	70	
16) Hehmed - Bilâl, <i>kethüda-i bevvabîn</i> .	60	
17) Ahmed Beğ, <i>ser-atmacacıyân</i>	50	Kızıl Ahmed oğlu Mahmud Ağa ki çakırcı-başı olmuştur, anun oğludur.
18) Hasan Beğ, <i>ser-çakırcıyân-ı köhne</i>	76	Bu altı nefer kimesneler hünkâr hazretleriyle bile gelmiş ağalardır.
19) Osman beğ, <i>ser-ulûfeciyân-ı</i> »	74	
20) Mehmed Beğ, <i>kethüda-i bevvabîn-i köhne</i>	70	
21) Hüseyin Beğ, <i>ser-sekbân-ı köhne</i>	64	
22) Kasım Beğ, » » »	60	
23) Hasan Beğ, <i>ser-şahinciyân-ı köhne</i>	54	

Cema'at-ı mezkûrân be-nâm-ı aġayân :

24) İskender Beġ, <i>ser-mehterân-ı hayme</i>	25	Çadır mehter-başısıdır.
25) Hüseyin, <i>ser-sakayân-ı divan</i>	15	Saka-başıdır.
26) İskender Beġ, <i>ser-helvacıyân</i>	40	Helvacı-başıdır.
27) Alâeddin, <i>ser-mimarân</i>	55	Mimarlar-başıdır.
28) Hasan Çelebi bin Abdülcelil, <i>ser-nakkaşân</i>	25	Nakkaş-başıdır.
29) Davud, <i>ser-mûze-dûzân</i>	30	Çizmecci-başıdır.
30) Ayas, <i>ser-postîn-dûzân</i>	20	Kürkçü-başıdır.
31) Ali bin Elvan, <i>mehterân-ı 'alem</i>	30	'Alem mehterleri başıdır.

(3 028)

IV. Cema'at-ı müezzinân : (s. 4)

		<i>fi yevm</i>
1) Habib, müezzin	26	Bu üç nefer kimesneler hasa müezzinlerdir.
2) Ahmed Lâl, müezzin	22	
3) Kabil, müezzin	18	

(66)

V. Cema'at-ı müteferrika, ki be-cihet-i hizmet-i hasa tâyin kerde-est کرده است :

		<i>fi yevm</i>
1) Mehmed Çelebi bin Kara Bâlî	80	Sâbıkda matbah emîni olub sonra müteferrika olmuştur.
2) Emîr Hasan, <i>zer-nişanî</i> زرنشانى	50	(1)

(1) Sâbıkda merhum Sultan Ahmed yanında olmuştur. Emir Hasan derler, zer-nişancı üstad kişidir. (Bazı uzun *haşiye*'leri bu suretle not halinde sayfanın altına almaktayız.)

		<i>fi yevm</i>	
3)	Hacı Sinan, <i>vezzân</i>	50	Vezenedardır.
4)	Mevlânâ Hafız Mehmed	45	(2)
5)	Mehmed, <i>kethüda-i köhne-i ahur</i>	39	(3)
6)	Derviş Ali, <i>kıssa-hân</i>	34	Has kıssa-hândır.
7)	Hasan Şah Çelebi, <i>kâtib-i ehl-i hıref</i>	30	Ehl-i hıref kâtibidir.
8)	Pîrî Çelebi, <i>emîn-i cebeciyân</i>	30	Cebehane emînidir.

(358)

VI, Cema'at-ı evlâd-ı ümera ve ihvan-ı vüzera : (s. 5)

1)	Mehmed Çelebi bin Yunus Paşa	150	Yunus Paşa oğludur.
2)	Mahmud Çelebi bin Kasım Paşa	100	Merhum Kasım oğludur.
3)	Mehmed Çelebi bin Kasım Paşa	70	Merhum Kasım oğludur.
4)	Süleyman çelebi bin İskender Paşa	33	Bostancı-başı İskender Paşa oğludur.
5)	Ferhad Beğ, birader-i hazret-i Ayas Paşa	50	Ayas Paşa hazretlerinin karındaşıdır.
6)	Süleyman Çelebi bin Faik Paşa	40	(4)

(443)

VII. Cema'at-ı evlâd-ı ümerai (ممالوا) ve evlâd-ı mîrân-ı elviye :

1)	Mehmed Çelebi bin Sultan-ı Mısır	70	Sultan Gavri عوری oğludur.
2)	Derviş Çelebi - veled-i Hayır Beğ	120	Bu iki nefer Hayır Beğ
3)	Ahmed Çelebi, birader-eş	100	oğullarıdır.

(2) Hafız Mehmed'dir, merhum Sultan Selim Tebriz'den getirmiştir.

(3) Sâbıkda ahur kethüdası idi, üstad kimesne olmağın müteferrika olmuştur.

(4) Faik Paşa oğlunun oğludur, sâbıkda timar emrolunmuş idi, tekrar müteferrikaya emrolundu.

fi yevm

4) İskender Beğ bin Hurrem Paşa,
mîr-i mîrân-ı Karaman	80	(5)	
5) Ahmed Çelebi bin Hurrem Paşa,
mîr-i mîrân-ı Karaman	100	(5)	
6) Mahmud Çelebi, birader-zâde-i Ha-
yır Beğ	60		Hayır Beğün karındaşı
oğludur.
7) Sultan Ali bin Mansur Beğ	130		Bu üç nefer Mansur
8) Rüstem Çelebi bin Mansur Beğ	18		Beğün oğullarıdır.
9) Sulta(n) Hüseyin bin Mansur Beğ	80		
10) Yakub Beğ bin Ferahsad Beğ	58		Bu iki nefer Ferahsad
11) Yusuf » » » »	37		Beğün oğullarıdır.
12) Murad Beğ bin Ali Han, mîrân-ı
Bayındır	100		Uzun Hasan neslinden-
dir.

Tetimme-i evlâd-ı ümera-i (?) معالیا و مالیا ve evlâd-ı mîrân-ı elviye :
(s. 6)

13) Beheaddin Beğ bin Mehmed Beğ,
mîr-i Kürd	30		Kürd beğlerindedir.
14) Ahmed Sultan bin Se'adet Giray
Han-ı Tatarân	40		Tatar Hanı Se'adet Gi-
ray Han oğludur.
15) Hehmed Çelebi bin Abdüsselâm Beğ	35		Defterdar olan Abdüs-
selâm oğludur.
16) Mustafa Beğ veled-i Lütfi Beğ mîr-i
mîrân-ı Şam	40		Bu iki nefer Şam Beğ-
17) Üveys Çelebi birader-eş	30		ler beğisi Lütfi paşanın
oğullarıdır.
18) Mustafa Çelebi bin Mehmed Beğ
duhter-zâde-i Sultan Mahmud	65		Sultan Mahmud mer-
humun kızı oğludur.
19) Kasım Çelebi birader-eş	40		Sultan Mahmud mer-
humun kızı oğludur.

(5) Karaman Beğler beğisi olan İskender Paşa oğlu Hurrem Paşanın oğullarıdır.

20) Rüstem Çelebi bin Mehmed Beğ	30	Kefe Beği olub fevt olan Mahmud Beğün oğludur.
21) Mustafa Çelebi bin Mîrza Beğ	70	(6)
22) Ahmed Çelebi birader-eş	25	(7)
23) İbrahim Çelebi bin Ali Çelebi İznikî	60	(8)
24) Seyfi Çelebi bin Mahmud Beğ	33	Çakırcı-başı olup Mısırdada fevt olan Mahmud
25) Mehmed Çelebi birader-eş	20	Ağanın oğludur.
26) Ali Çelebi birader-i diğër	13	
27) İbrahim Çelebi bin İsa Beğ	50	(9)
28) Ferruh Çelebi bin Kasım Beğ	53	(10)
29) İbrahim Çelebi bin Mahmud Çelebi Efendi defterdar	25	Hâliyâ defterdar Mahmud Çelebi Beğ oğludur.
30) Ahmed Çelebi bin Mustafa Beğ Hersek - zâde	40	Sâbıkda Boz-ok Beği olub fevt olan Hersek-zâde oğlunun oğludur.
31) Zeynel, duhter-zâde-i ser - çakırcı-yân-ı köhne	17	Bu iki nefer sâbıka çakırcı-başı olan Kasım
32) Halil birader-eş	15	Ağanın kız-karındaşı oğullarıdır.

(1634)

VIII. Cema'at-ı müteferrika-i saire : (s. 7)

1) Ahmed, <i>ser-bevvabîn-i köhne</i>	100	Dâye Hatun eri Ahmed Ağadır.
2) Nasuh Beğ, <i>ağay-i ebnâ-i sipahiyan-ı köhne</i>	85	Sâbıka sipahî oğlanları ağası olmuştur.

(6) Mîrza Beğün Sultan Abdullah kızından olan oğludur.

(7) Mîrza Beğün Sultan Abdullah kızından olan oğludur.

(8) Sâbıkda hünkâr hazretlerine defterdar olan Ali Çelebi oğludur.

(9) Hâliyâ Şam Beğler-beğisi olan İbrahim Paşa oğlu İsa Beğün oğludur.

(10) Sâbıka defterdar olan Kasım Beğün oğludur.

3) Mehmed Çelebi, duhter-zâde-i Câbi- re (?) حاره Hatun	85	Teyze Hatunun kızı oğ- ludur.
4) Câfer Beğ, ser-bevvabîn-i Sultan Ahmed	100	Merhum Sultan Ahmed' ün kapucu başısıydı.
5) Bâlî Beğ, kethüda-i hazret-i İbrahim Paşa	100	—
6) İskender Beğ, <i>ser-silâhdarân-ı köhne</i>	68	(11)
7) Câfer, <i>voyvoda</i>	70	(12)
8) Hasan Han, <i>odaî</i>	50	Hafız Mehmed'ün oğ- ludur.
9) Hemdem, <i>odaî</i>	50	Sâbika oda-oğlanı idi.
10) Lütfi Beğ, <i>ser-çavuşân-ı ökhne</i>	55	Sâbika çavuş-başı idi.
11) Yusuf Cündî, el-meshur Küçük-usta	80	Küçük-ustadır.
12) Muhiddin Koska	50	Sâbıkda sipahî oğlandı, Koska Mehmed'dir.

Tetimme-i müteferrika-i saire : (s. 8)

13) İbrahim, <i>dizdâr-ı köhne-i Şam</i>	50	Sâbika Şam dizdârıydı.
14) Kasım Sarum Kürd	30	Kürt beğlerinde(n) idi.
15) Lütfi, <i>kâtib</i>	30	(13)
16) Hayreddin, <i>dürüger</i> دروگر	30	(14)
17) Abdullah, <i>kâtib</i>	20	Hünkâr hazretleriyle bi- le gelmiştir.
18) Ali Çelebi bin Mehmed Beğ	35	(15)
19) Hızır, <i>lâl</i> لال	14	Dilsüzdür.
20) Hısır, <i>ye'cüc</i> ياجوج	14	Ye'cücdür.
21) İbrahim Çelebi bin Mevlânâ Bektaş, <i>imam-ı hassa</i>	10	Hassa imamın oğludur.
22) İbrahim merdüm-i Hayır Beğ	30	(16)

(11) Merhum Sultan Selim ile Trabzondan bile gelmiş ağalardandır.

(12) Sâbika İskender Paşa güvagûsu کواکوسی Mustafa Begün yarar voy-
vodasıydı.

(13) Hünkâr hazretleriyle bile gelmiş yarar (âd)emdir.

(14) Sâbika Sultan Selim merhum ile Trabzon'dan bile gelmiştir.

(15) Sâbika silahdar-başı olan Mehmed Ağanın oğludur.

(16) Hayır Beğün yarar alemîsi idi ve Canım Ağanın karındaşıdır.

fî yevm

- 23) Ali Çelebi İznikî 50 Sâbika çavuş olup Cid-
de amîni olmuş idi.
- 24) Davud, *kapudan* 35 Hâliyâ İstanbul subaşı-
sıdır.

(1241)

IX. Cema'at-ı etibbâ : (s. 9)

- 1) Mevlâna Sinan, *reis* 130 Hâliyâ Mekke'ye icazet alub
gıtmiştir.
- 2) » Ramazan 120 Hünkâr hazretleriyle bile gel-
miştir.
- 3) » İsa 80 Sultan Bayezid zamanından
berü hekimdir.
- 4) » Bedreddin Hühüd هدهد 50 Hühüd Bedrettin dirler.
- 5) » Hüseyin Bağdadî 32 Sultan Bayezid zamanından
berü hekimdir.
- 6) Bayezid, *tabib* 24 Hünkâr hazretleriyle bile gel-
miştir.
- 7) Sadreddin, *tabib* 25 Acemdir, eyü hekimdir.
- 8) Pîrî, *tabib* 25 (17)
- 9) Ömer bin Sinan, *tabib* 12 Uzun Sinan oğludur.
- 10) Abdurrahim, *birader-eş* 10 » » »
- 11) Abdi, 'aşşâb عشاب 1 Sultan Bayezid zamanından
berü 'aşşâbdır.
- 12) Sinan, *ser-cerrahîn* 30 Hâliyâ cerrah-başıdır.
- 13) Abdullah, *cerrah* 25 Sultan Selim merhum Mısır-
dan getirmiştir.
- 14) Ebulvefa, *kehhâl* كحال 17 Sultan Selim merhum Mısır-
dan getirmiştir.
- 15) Hasan, *cerrâh* 14 Sultan Bayezid zamanından
berü cerrahdır.
- 16) Mehmed, *kehhâl* 18 Hünkâr hazretleriyle bile gel-
miştir.

(168)

(17) Sultan Bayezid zamanından berü hekimdir, hâliyâ dâr-üş-şifada he-
kimdir.

X. Cema'at-ı etibbâ-i Yehudiyân : (s. 10)

1) <i>Et-tabib</i> انكوس	40	Sultan Bayezid zamanından berü tabibdir.
2) Ferahad, <i>tabib</i>	30	Bu iki nefer hünkâr hazretle-
3) Hayım, <i>tabib</i>	28	riyle bile gelmiştir.
4) Musa bin Hamûn	45	Hamûn oğludur.
5) Musa, <i>tabib</i>	12	Bu iki nefer sonradan olmuş-
6) Samoil, <i>tabib</i>	8	lardır.

(163)

XI. Cema'at-ı hazinedarân-ı birûnî :

		<i>fi yevm</i>
1) Hüsam Beğ, <i>ser-hâzin</i>	30	
2) İlyas, <i>hâzin</i>	29	
3) Behram, <i>hâzin</i>	29	
4) İsmail, <i>hâzin</i>	28	
5) İskender, <i>hâzin</i>	22	
6) Hacı Hamza, <i>hâzin</i>	19	
7) İskender, <i>hâzin</i>	15	
8) Hacı Süleyman, <i>hâzin</i>	14,5	
9) Hamza-i diğ̃er, <i>hâzin</i>	20,5	

(207)

XII. Cema'at-ı şa'irân :

		<i>fi yevm</i>
1) Şefîî, <i>şa'ir</i>	12	Sultan Bayezid zama- nından berü şa'irdir.
2) Hayalî, <i>şa'ir</i>	20	Hâliyâ 'ulûfe olmuştur.

(32)

XIII. Cemaat-ı zevvakîn ذواقین : (s. 11)

		<i>fî yevm</i>	
1)	Mikâl, <i>kethüda</i>	40	
2)	Hurrem, (?) ارکمدار	40	
3)	Osman, zevvak	40	
4)	Yahya, <i>odaî</i>	40	Bu sekiz nefer çeşni- girdirler.
5)	İlyas, <i>zevvak</i>	40	
6)	Ferhad, »	40	
7)	Husrev, »	40	
8)	Ferhad, <i>çukadar</i>	40	

(320)

XIV. Cema'at-ı müneccimân :

		<i>fî yevm</i>	
1)	Seydi İbrahim bin Seyyid, <i>müneccim</i>	15	(18)
2)	İshak, <i>müneccim</i>	14	(19)
3)	Sinan, »	10	Saatçı Ömer oğludur.

(37)

XV. Cema'at-ı kâtibân-ı divan : (s. 12)

<i>a) Tâbi'-i tevki'i :</i>		<i>fî yevm</i>	
1)	Mevlânâ Muhiddin	33	
2)	Mustafa Çelebi <i>tezkerê</i> تذکرہ	23	
3)	Mehmed Çelebi bin kadı	23	
4)	Mahmud Çelebi bin kadı	22	Bu on nefer pašalar câ- nibinde divan kâtibleri- dir.
5)	Hızır Şah Çelebi, <i>kâtib</i>	19	
6)	Hasan Çelebi, <i>kâtib</i>	18	
7)	İskender Çelebi, <i>kâtib</i>	18	
8)	Receb Çelebi, <i>kâtib</i>	25	
9)	Ali, <i>kâtib</i>	11	
10)	Mustafa, <i>kâtib</i>	7	
11)	Mehmed Çelebi, <i>divitdâr</i>	18	

(217)

(18) Seyyid müneccim oğludur, Sultan Bayezid zamanından berü 'ulûfeye mutasarrıfdir.

(19) Sultan Bayezid zamanından berü 'ulûfeye mutasarrıfdir.

b) *Tâbi-i defterdarân :*

1) Câfer Beğ, <i>kâtib</i>	32	
3) Hüsam Beğ, »	25	
3) Mustafa Çelebi, <i>tatar (?)</i>	27	Bu yedi nefer defter-
4) Câfer bin Kasım	17	darlalar cânibinde di-
5) Mustafa bin Bostan	17	van kâtibleridir.
6) Mehmed, <i>kâtib</i>	11	
7) Bâlî »	5	
7) Bâlî, <i>kâtib</i>	5	

(134)

XVI. Cema'at-ı kâtibân-ı hizane-i 'âmire : (s. 13)

fî yevm

1) Bâlî Çelebi, <i>rûznâmçeî</i>	50
2) Hayreddin Beğ, <i>rûznâmçeî</i>	50
3) Ali Çelebi, <i>muhasebe-i Rumeli</i>	40
4) Mehmed Çelebi, <i>ahkâmî</i>	40
5) Mehmed Çelebi bin Hayreddin Beğ, <i>mukata'a-i Rumeli</i>	33
6) Hüsam Beğ, <i>muka'a-i Rum-ili</i>	32
7) Mehmed Çelebi, <i>mukata'a-i Rum-ili</i>	20
8) Hayreddin Beğ, <i>muhasebe-i Anadolu</i>	29
9) Şaban Çelebi, <i>tezkere-i Anadolu</i>	27
10) Nasuh Çelebi, <i>mukata'a-i Anadolu</i>	17
11) Mehmed Çelebi, <i>mukata'a-i Anadolu</i>	18
12) Ahmed Çelebi, <i>mukabeleî</i>	17
13) Pîr Ahmed Çelebi, <i>mukata'a-i Arab</i>	16
14) Abdi Çelebi, <i>muhasebe-i 'Arab</i>	22
15) Yahya Çelebi, <i>tezkere-i Rumeli</i>	13
16) Halil Çelebi, <i>tezkere-i 'Arab</i>	15
17) Hasan Çelebi bin Mimar, <i>mevkufâtî</i>	17
18) Mehmed Çelebi, <i>mevkufâtî-i Anadolu</i>	12
19) Câfer Çelebi, <i>mevcudatî</i>	10
20) Ali Çelebi, <i>vâridatî</i>	11
21) Bayezid Çelebi, <i>teslimatî</i>	9
22) Sadık, <i>vâridatî</i>	8
23) Kaya Çelebi, <i>vâridatî</i>	22

(528)

XVII. Cema'at-ı şakirdân-ı hizane-i âmire : (s. 14)*fi yevm*

1) Hasan Bâlî, şakird	12
2) Mehmed bin Hayreddin Beğ, şakird-i Bâlî Çelebi rûznâmçeî	5
3) Mehmed bin Sultan Ahmed, şakird-i Bâlî Çelebi rûznâmçeî	4
4) Mustafa şakird-i Hayreddin Beğ rûznâmçeî	6
5) Mehmed Kasım, şakird-i ahkâmî	6
6) Ali Küçük, şakird-i ahkâmî	5
7) Yahya Bâlî, şakird-i Süleyman Çelebi mukata'af	6
8) Mehmed bin Kadı, şakird	6
9) Mahmd bin Kasım, şakird	4
10) Mustafa, şakird-i mukabeleî	8
11) Hüseyin, şakird	5
12) Hasan, şakird-i Mehmed Çelebi mukata'af	4
13) Mehmed bin Kasım, şakird-i Mahmud Çelebi mukata'af	5
14) Süleyman, şakird-i Hayreddin Beğ muhasebe-i Anadolu	4
15) Rüstem, şakird-i Mehmed Çelebi (؟) امالى	4
16) Mehmed bin İskender, şakird	6
17) İbrahim, şakird-i Mehmed Çelebi mukata'af	5
18) Ahmed, şakird-i Hüsam Beğ	4
19) Mahmud bin Yusuf, şakird	9
21) Mehmed bin Ahmed, şakird	6
22) Ahmed bin Kadı, şakird	4
23) Mehmed bin Hızır, şakird	4

(126)

XVIII. Cema'at-i mezkûrîn 'ulûfe-i hod-şân bâ-kâtiban-ı

hızane mî stadend خودشان با کاتبان حزانه می ستادند

fi yevm

1) Mahmud Çelebi, <i>kâtib</i>	27
2) İlyas Çelebi, <i>kâtib</i>	18
3) Hüseyin Çelebi, <i>kâtib</i>	17
4) Hüseyin Çelebi, <i>kâtib</i>	15
5) Ali Çelebi, <i>kâtib-i harc-ı hassa-i köhne</i>	20
6) Hacı Mehmed, <i>kâtib-i hayyatîn</i>	14

Tetimme-i cemaat-ı kâtibân-ı hazine : (s. 15)

7) Hasan Çelebi bin Bayezid Çelebi	12
8) Halil, <i>kâtib-i 'imaret-i Sultan Selim Han</i>	9
9) Pîrî, <i>vâridâtî</i>	9

XIX. Cema'at-ı üstadân :

(142)

fi yevm

1) Üstad Ahmed, <i>zenger</i>	45	Sâbika kuyumcu başı olub feragat etmiştir.
2) Muhiddin, <i>gümüşi (?) کومس</i>	25	Sultan Bayezid zamanından berü gümüşi (?) کومسچی dir.
3) Hacı Mehmed, <i>hayme-dûz</i>	23	Hassa otaklar ve çadırlar nâzırır.

(93)

XX. Şakirdân-ı Emîr Hasan zernişanî :*fi yevm*

1) Mustafa	2	Zernişancı Emîr Hasan'ın şakirdle-
2) Behrem	2	ridir, hünkâr kullarıdır.

(4)

XXI. Cemaat-ı mutribân مطربان (s. 16) :*fi yevm*

1) Hasan Ağa, <i>'avvad</i> عواد	40	Sâbika Sultan Ahmed'in mîr-i 'alemi idi.
2) Zeynî, <i>kopuzî</i> کپوزی	40	Sultan Selim merhum ile Trabzon'dan bile gelmiştir.
3) Mustafa, <i>kopuzî</i>	40	—
4) Şah-kulî, <i>kemençeî</i>	25	Tebriz'den Sultan Selim merhum getürmüştür.
5) Hasan, <i>güyende</i>	25	Hünkâr hazretleriyle bile gelmiştir.
6) Şâban, <i>kopuzî</i>	25	Sultan Bayezid zamanından berü mutrib'dir.
7) Husrev, <i>kopuzî</i>	24	Sultan Bayezid zamanından berü mutrib'dir, içerüden çıkmıştır.
8) Şâdî, <i>kanunî</i>	23	Sultan Bayezid zamanından berü mutrib'dir.

- 9) Hasan-ı diğer, *gûyende* كوندہ 22 Hünkâr hazretleriyle bile gelmiştir.
- 10) (?) مساجح *gûyende* . . . 20 Tebriz'den Sultan Selim merhum getürmüştür.
- 11) Ali Sultan, *gûyende* . . . 18 Sultan Selim merhum ile Trabzon'dan bile gelmiştir.
- 12) Haydar bin Şah-kulı, *ke-mençeî* . . . , . . . 18 Kemançeçi Şah-kulı'nın oğludur.
- 13) Muharrem, *kanunî* . . . 18 Sultan Bayezid zamanından berü mutrib'dir.
- 14) Ni'metullah, *çengi* . . . 15 'Avvad ibn-el-Âbidin'in oğludur, Sultan Ahmed yanında olmuştur.
- 15) Nasuh, *'avvad* 15 Sultan Ahmed'ün kullarındandır, 'avvaddir.
- 16) Behram, *çengi* 15 Sultan Ahmed'ün kullarındandır, çengîdir.
- 17) Mogol (?) مغول *gûyende* . 15 'Acem Moğol'dır, gûyendedir.
- 18) Muhiddin, *kanunî* . . . 15 Sultan Bayezid zamanından berü mutrib'dir.
- 19) Hasan, *çengi* 10 Kopuzcu Şâban'ın şakirdidir.
- 20) Nasuh, *kemançeî* 10 Sultan Bayezid zamanından berü mutribdir, içeriüden çıkmıştır.
- 21) Mustafa, *gûyende* 10 Hünkâr hazretleriyle bile gelmiştir.

Tetimme-i cema'at-ı mutribân : (s. 17)

- 22) Mahmud, *kemançeî* . . . 10 —
- 23) Hasan Bâlî 10 Tebriz'den Sultan merhum getirmiştir.
- 24) Mahmud, şakird-i Abdülkadirzâde 9 Sâbrka mutrib Abdülkadir oğlunun şakirdi idi. Hünkâr kuludur.
- 25) Halil, *kemançeî* 8 Zeynelâbidin'in oğlu oğludur.
- 26) Hızır veled-i Ali keştî (?) 5 —
- 27) Mehmed, *çengi* 4 —
- 28) Mevlânâ Mu'afî (?) معافی *musannif* 23 Musannifdir.
- 29) İmam (?) فولى 8 Nâyzen نایزن maksud'ın karındaşı oğullarıdır.
- 30) Hasan » 8 Nâyzen maksud'ın karındaşı oğullarıdır.

- 31) Şakird-i Hasan Can, odaî
Hasan 2 Hasan Can'ın şakirdleridir. Hünkâr
kuldır.
- 32) Şakirdân-ı (?) ساجیح
a) Koç 2
b) Mehmed 2
- 33) Şakirdân-ı Hasan Ağa 'av-
vad : 'Avvad Hasan Ağanın şakirdleridir,
Hünkâr kullarıdır.
a) Geyvan 2
b) Yusuf 2
c) Hasan 2
d) Hızır 2
e) Mehmed 2

XXII. Cema'at-ı çavuşân : (s. 18)

<i>fi yevm</i>		<i>fi yevm</i>	
1) Sinan Solak	40	22) Sinan (?) جنكیم	21
2) Ali bin Himmet	40	23) Yahya bin Himmet	16
3) Kasım Midillü	27	24) Yusuf Tırnavî	31
4) Bâli Hayfa	23	25) Yusuf İpek	31
5) Mustafa bin Şücca' Ağa	25	26) Pehlivan (?) ساجیح	24
6) Ahmed solak	25	27) Yusug Hersek	21
7) Ahmed, <i>hâzin</i>	30	28) İskender	16
8) Ali Balçık	37	29) Hızır (?) سیرالی	20
9) Süleyman Sivas	35	30) Şuca' Mısırî	33
10) Hızır Çavuş, <i>kıssa</i> - hân	28	31) Şuca' sipah	26
11) Sinan, <i>solak</i>	25	32) Mahmud bin Ahmed	28
12) Yahya Rumî	20	33) Seydi Hersek	28
13) Mehmed bin Yakûb Beğ	30	34) Mustafa Alaca-hisar	28
14) Hüsam, <i>kâtib</i>	29	35) Şâdî Mısırî	30
15) Ali, <i>sipah</i>	33	36) Hüseyin Mora	28
16) Mustafa, <i>solak</i> ,	25	37) İskender Bosna	28
17) Mustafa Karamanî	25	38) İskender Usturumca	15
18) Aydın, <i>bevâb</i>	15	39) Durdu Çavuş	27
19) İnebeği, <i>solak</i>	15	40) Hızır Badra	31
20) Yusuf Manastır	21	41) Nasuh sipah	28
21) Hasan <i>Bazirgân</i>	23	42) İskender Akçabolı	35

XXIII. Cema'at-ı peykân :*fî yevm*

1) Gazanfer, peyk	8	Hünkâr hazretleriyle gelmiş peyk-
2) Hüseyin, »	6	lerdir.
3) Mehmed »	4	
4) Ali, sipah	4	

(22)

XXIV. cema'at-ı mi'mârân : (s. 20)*fî yevm**fî yevm*

1) Ali, <i>neccâr</i>	23	9) İbrahim Murad, <i>hali-</i>	
2) Süleyman, <i>mimar</i>	13	<i>fe</i>	8
3) Derviş Ali, <i>mimar</i>	11	10) Ali Küçük	7
4) Alâeddin, <i>mimar</i>	12	11) Hızır, <i>mimar</i>	7
5) Yusuf, <i>mimar</i>	9	12) Seydi, »	7
6) Ali, <i>eflâk</i>	9	13) Mustafa bin Şücca',	
7) Ali bin Süleyman, <i>mi-</i>		<i>mimar</i>	7
<i>mar</i>	8	14) Yusuf Bosna, <i>mimar</i>	14
8) İshak, <i>kiremidî</i>	8		

(144)

XXV. Cema'at-ı hilâf-ıl-mille :*fî yevm*

1) (?) <i>کرسه وهد لاجه</i> veled-i <i>کرسه</i> mîr-i Gürci	20	Bu iki nefer Gürci Be-
2) (?) <i>زشل دمد کرسه</i>	19	ğinin oğullarıdır.
3) Radul veled-i Radul, voyvoda	30	Hâliyâ Eflak'a Beğ o-
4) Radul veled-i Menol voyvoda	10	lanın oğludur.
5) (?) <i>وسه</i> . Veled-i Sav	10	

(89)

(Umumî Yekûn fî yevm)